ORTODOKSİA
AHLÂKİ VE DİNİ RESALE
Müdürü mes'ul
MELETIOS LUKAKIS
Mahal idare
Tahta Minare, Vodina Sokağı 42
İstanbul — Fener

ΟΡΘΟΔΟΞΙΑ
ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ ΗΘΙΚΟΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΟΝ
ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ ΚΑΙ ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ
† Ο ΧΡΙΣΤΟΥΠΟΛΕΩΣ ΜΕΛΕΤΙΟΣ

ΕΤΟΣ ΙΗ΄. — ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΣ 1943 — ΤΕΥΧΟΣ 2

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ:

ΔΥΟ ΑΝΤΙΘΕΤΟΙ ΤΥΠΟΙ ΕΝ ΤΗ ΚΟΙΝΩΝΙΑ· ΦΑΡΙΣΑΙΟΣ ΚΑΙ ΤΕΛΩΝΗΣ

Οἱ δύο τύποι τῆς εὐαγγελικῆς περικοπῆς τοῦ τελώνου καὶ φαρισαίου εἶναι ἔξοχος ἀριστοτεχνικὴ διαζωγράφησις τῶν δύο εἰδῶν, δύο κατηγοριῶν ἀνθρώπων ποὺ ὑπῆρχον καὶ ὑπάρχουν εἰς τὸν κόσμον. Ἀφ' ἑνὸς οἱ ἄνθρωποι τῆς εἰλικρινείας καὶ ἀληθείας, οἱ ἐχθροὶ πάσης ματαιοφροσύνης καὶ ἐπιδείξεως, καὶ ἀφ' ἑτέρου οἱ ἄνθρωποι τοῦ ψεύδους καὶ τῆς ὑποκρίσεως, οἱ σημερινοὶ σνομπισταὶ (snobish). Ἐὰν κρίνωμεν «κατὰ τὴν κατ' ὄψιν κρίσιν», διὰ νὰ μεταχειρισθῶ μίαν ἔκφρασιν τῆς Ἁγίας Γραφῆς, ὅλαι αἱ φαινομενικότητες, ὅλαι αἱ ἐξωτερικαὶ ἐκδηλώσεις, παριστάνουν ὡς δίκαιον, «ὡς δεδικαιωμένον ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ» τὸν Φαρισαῖον, ὡς ἁμαρτωλὸν δὲ καὶ κατάκριτον καὶ ἀπορριπτέον τὸν Τελώνην. Τελώνης τίποτε ἄλλο δὲν ἐσήμαινε παρὰ ἅρπαγα· ἦτο ἡ ἐνσάρκωσις τῆς ἀγρίας ἀδικίας καὶ ὁ τύπος ποὺ προκαλοῦσεν ἀηδίαν καὶ ἀποστροφήν. Ὁποῖος ἦτο ὁ Φαρισαῖος ὁ παρουσιασθεὶς εἰς τὸ ἱερὸν νὰ προσευχηθῇ; Δὲν θὰ μᾶς κουράσῃ διὰ τὴν ἀπάντησιν· ἐκεῖνος μόνος του περιέγραψε τὸν ἑαυτόν του. Δὲν ὁμοιάζω τοὺς πολλοὺς διακηρύττει· βεβαίως οἱ ἀνώτεροι

ἄνθρωποι δὲν ὁμοιάζουν τοὺς πολλούς· εὑρίσκονται εἴτε διανοητικῶς εἴτε ἀπὸ ἀπόψεως χαρακτῆρος εἰς ἀνωτέραν βαθμῖδα· τοὺς ἀνωτέρους διανοητικῶς, τὰ ἔξοχα πνεύματα, οἱ κοινοὶ ἄνθρωποι τοὺς ἀποκαλοῦν τρελλοὺς διότι δὲν τολμοῦν νὰ τοὺς ὀνομάσουν βλάκας, τοὺς δὲ ἀνωτέρους χαρακτῆρας τοὺς τιτλοφοροῦν συνήθως ὑποκριτάς. Ποία ἐπὶ τοῦ προκειμένου εἶναι ἡ περίπτωσις τοῦ Φαρισαίου; Ἄς τὸν ἀφίσωμεν νὰ συνεχίσῃ· δὲν εἶμαι ἅρπαξ, δὲν εἶμαι ἄδικος, δὲν εἶμαι μοιχός, καθόλου δὲν ὁμοιάζω μὲ τὸν τελώνην αὐτὸν ἐδῶ ποὺ ἐτόλμησεν ὁ ἁμαρτωλὸς μὲ τοὺς βεβήλους του πόδας νὰ πατήσῃ τὸ ἁγιασμένον ἔδαφος τοῦ ἱεροῦ. Προσευχόμενος, δ.λ.δ. μεταρσιωθεὶς πρὸς τὸ Ἄπειρον καὶ συνομιλῶν μὲ τὸν Δημιουργὸν καὶ Προνοητὴν τοῦ παντός, ἔρριπτεν ἀπὸ τὰς ὑψίστας σφαίρας τῆς μεταρσιώσεως βλέμμα εἰς τὸν τελώνην! Δὲν σταματᾷ ἐδῶ, δὲν ἀρκεῖται εἰς τὸ νὰ ἀπαριθμήσῃ τὰς ἀδικίας, τὰ ἀπάνθρωπα καὶ ἀντίθεα ἔργα ποὺ δὲν κάμνει· προχωρεῖ, γνωρίζει ὡς νομοδιδάσκαλος τὸ τοῦ Δαβὶδ «ἔκκλινον ἀπὸ κακοῦ, καὶ ποίησον ἀγαθὸν». Ἀναφέρει λοιπὸν καὶ ὅσα καλὰ καὶ ἅγια πράττει· μετὰ τὸ ἀρνητικὸν μᾶς γνωρίζει καὶ τὸ θετικὸν μέρος τῆς ζωῆς τόυ· δύο φορὰς τὴν ἑβδομάδα νηστεύω. Οἱ Ἑβραῖοι ἐνήστευον τὴν Πέμπτην καὶ τὴν Δευτέραν διότι ἐπίστευον ὅτι τὴν Πέμπτην ὁ Μωϋσῆς εἶχεν ἀναβῆ εἰς τὸ ὄρος Σινᾶ διὰ νὰ πάρῃ τὰς πλάκας τοῦ δεκαλόγου καὶ τὴν Δευτέραν εἶχε καταβῆ. Κατόπιν διασαλπίζει ὅτι τὸ δέκατον τῆς περιουσίας του τὸ δίδει εἰς τοὺς πτωχούς: «ἀποδεκατῶ πάντα ὅσα κτῶμαι». Καὶ ἡ τοιαύτη διάθεσις τῆς περιουσίας ἦτο σύμφωνος πρὸς ὡρισμένας διατάξεις τοῦ Δευτερονομίου καὶ τοῦ Λευϊτικοῦ. Νηστεία καὶ ἐλεημοσύνη τοῦ Φαρισαίου· προσθέσατε καὶ τὴν προσευχὴν καὶ ἔχετε τρεῖς μεγάλας ἀρετάς. Ἀπὸ ἕνα λοιπὸν μέρος ἔλλειψις μεγάλων ἐλαττωμάτων, παθῶν, καὶ ἀπὸ ἄλλο μέρος παρουσία μεγάλων ἀρετῶν· δὲν ἀρκοῦν αὐτὰ τὰ στοιχεῖα, τὰ ὑλικὰ αὐτά, διὰ νὰ κτισθῇ τὸ οἰκοδόμημα τοῦ δικαίου, τοῦ ἀρτίου, τοῦ ἀρεστοῦ εἰς τὸν θεὸν ἀνθρώπου; Τὴν ἀπάντησιν εἰς τὸ ἐρώτημα αὐτὸ δίδει αὐτὸς ὁ Ι. Χριστὸς ὅταν λέγῃ ὅτι δεδικαιωμένος κατέβη ἀπὸ τὸ ἱερὸν ὄχι ὁ Φαρισαῖος, ἀλλ' ὁ Τελώνης. Διότι ὁ «ἐτάζων καρδίας καὶ νεφρούς» ἀπέβλεψεν ὄπισθεν καὶ πέραν τῶν θεατρικῶν ἐκείνων κινήσεων καὶ ἐκφάνσεων, εἶδεν εἰς τὴν καρδίαν, εἰς τὸν ἔσω ἄνθρωπον, εἰς τὸ μυχιαίτατον ἐκεῖνο ἔδαφος, ὅπου ἐγκαθιδρύεται καὶ αὐτὴ ἡ τοῦ Θεοῦ βασιλεία· «ἡ βασιλεία τοῦ Θεοῦ ἐντὸς ὑμῶν ἐστι». Περὶ τῆς βασιλείας δὲ αὐτῆς ὁ ἴδιος Χριστὸς εἶπε «ζητεῖτε πρῶτον τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ καὶ τὴν δικαιοσύνην αὐτοῦ», ὁ δὲ Ἀπόστολος Παῦλος «ἡ βασιλεία τοῦ θεοῦ οὐκ ἔστι βρῶσις καὶ πόσις, ἀλλὰ δικαιοσύνη καὶ εἰρήνη καὶ χαρὰ ἐν πνεύματι ἁγίῳ».

Ὁ Φαρισαῖος κατεδικάσθη ὡς ὑποκριτὴς καὶ ψεύστης, ὡς θεραπεύων τὸν τεχνητὸν ἄνθρωπον, τὸν ἐξωτερικόν, καὶ ὄχι τὸν ἔσω καὶ πραγματικὸν

ἄνθρωπον. Ὁ Τελώνης ἐδικαιώθη ὡς εἰλικρινῶς μετανοήσας, ὡς φιλαλήθης, ὡς ζητῶν ἐκ καρδίας τὸ θεῖον ἔλεος. Ἡ αὐτογνωσία του ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὴν αὐταπάτην τοῦ Φαρισαίου τὸν ἔκαμε νὰ λάβῃ ἀνάλογον στάσιν, νὰ τελέσῃ ἀναλόγους κινήσεις καὶ νὰ ἐπισφραγίσῃ ὅλην τὴν ἐκδηλωτικὴν ἀληθινῆς ταπεινοφροσύνης σκηνὴν μὲ τὸ ἀπὸ τὰ βάθη τῆς ψυχῆς ἀπορρεῦσαν «ὁ θεὸς ἱλάσθητί μοι τῷ ἁμαρτωλῷ.» Αὐτοὶ οἱ δύο τύποι, τοῦ τεχνητοῦ καὶ ὑποκριτοῦ ἀνθρώπου ἀφ' ἑνὸς καὶ τοῦ φιλαλήθους καὶ γνησίου ἀνθρώπου ἀφ' ἑτέρου συναντῶνται εἰς κάθε βῆμά μας.

Ὁ ψυχολογικώτατος θεῖος Χρυσόστομος ἔχων ὑπ' ὄψιν τὸ τεχνητόν, τὸ ψευδὲς ἐγώ, τὸ ὁποῖον πολλοὶ ὑποκρίνονται, λέγει· «μή μοι ἀπὸ τῶν ἔξωθεν τὸν ἄνθρωπον, ἀλλ' ἀπὸ τῶν ἔνδοθεν δοκίμαζε. Ἐὰν ἴδῃς δένδρον τὰ φύλλα καταμανθάνεις ἢ τὸν καρπόν; Οὕτω καὶ διὰ τὸν ἄνθρωπον, ἐὰν ἴδῃς ἄνθρωπον, μὴ τὰ ἔξωθεν δοκίμαζε, ἀλλὰ τὰ ἔνδοθεν· τὸν καρπὸν καταμάνθανε καὶ μὴ τὰ φύλλα.» (Λόγος εἰς τὸν Λάζαρον. Migne τόμ. 48 στ. 1034). Μὲ τὸν καρπὸν θέλει νὰ φανερώσῃ τὸν ἔσω ἄνθρωπον, τὴν πραγματικὴν κατάστασιν τοῦ ἀνθρώπου. Τὰ φύλλα ἐξεικονίζουν τὰ ἐξωτερικά, τὰς ἀπατηλὰς φαινομενικότητας, μὲ τὰς ὁποίας ζητοῦμεν νὰ σκεπάσωμεν τὴν ἀλήθειαν, τὴν πραγματικότητα. Εἶναι δύσκολον πρᾶγμα τὸ νὰ ἐξετάσῃ κανεὶς ἐὰν ἕνας ἄνθρωπος εἶναι ἐνάρετος ἢ ὑποκριτής. Οἱ περισσότεροι δὲν ἀγωνίζονται, δὲν μάχονται διὰ νὰ ἐκριζώσουν τὰ ἐλαττώματα καὶ τὰ πάθη των, ἀλλὰ διὰ νὰ κατασκευάσουν «φύλλα», προκάλυμμα, σκέπασμα, διὰ νὰ σκεπάσουν τὸ ***πραγματικόν των ἐγώ.***

Ὁ κλέπτης π. δ. χ. προσπαθεῖ, ἀγωνίζεται, νὰ καλύψῃ τὴν μὲ ποικίλας μορφὰς ἀσκουμένην κλοπήν του· δαπανᾷ ἕνα μεγάλο μέρος τῆς ζωῆς του διὰ νὰ περιβάλῃ τὴν ἁρπαγήν του ὄχι μόνον μὲ τὸ ἔνδυμα τῆς νομιμότητος, ἀλλὰ και μὲ τὸν πέπλον τῆς ἐλεημοσύνης καὶ τῆς φιλανθρωπίας· δίδει πρὸς τὸ θεαθῆναι ἐλάχιστα, διὰ νὰ ἁρπάξῃ ἀνέτως περισσότερα. Θέλει δὲ νὰ καλύπτεται ὄχι μόνον ἀπὸ συμφέρον ὑλικόν, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ ἕνα ἐλατήριον ποὺ τὸν ὠθεῖ νὰ περνᾷ, ὡς καλὸς «ὡς ἐνάρετος» στὸν κόσμον. Εὐχαριστεῖται ὅταν ἀπατήσῃ τοὺς ἄλλους καὶ ἠμπορέσῃ νὰ ἐμφανίσῃ τὸ ψευδὲς καὶ τεχνητὸν ἐγώ του ὡς τὸ πραγματικόν. Ἐὰν εἴχομεν καὶ ψυχικὰς ἀκτῖνας X (Roentgen), ποὺ θὰ ἠμποροῦσαν νὰ διαπεράσουν ἕως εἰς τὰς ἀπομεμακρυσμένας πτυχὰς τῶν στρωμάτων τοῦ ἔσω ἀνθρώπου, θὰ ἀνεκαλύπτομεν εὐκόλως τοὺς ὑποκριτάς, τοὺς ταρτούφους, τοὺς συγχρόνους φαρισαίους, καθὼς καὶ τοὺς εἰλικρινεῖς, τοὺς πράγματι ἐναρέτους, τοὺς τελώνας τῆς ἐποχῆς μας. Θὰ ἐτινάζομεν ἀπὸ τὴν ράχιν πολλῶν τὸ δέρμα τοῦ προβάτου καὶ θὰ ἐφαίνοντο πραγματικοὶ λύκοι, λιμεῶνες τῆς κοινωνίας. Θὰ προεφυλάσσοντο εὔκολα ὅλοι ὅσοι θέλουν νὰ ζήσουν εἰρηνικῶς καὶ ἀνέτως. Πολλοὶ θὰ παρουσιάζοντο ὡς «τάφοι κεκονιαμένοι οἱ ὁποῖοι ἔξωθεν μὲν φαίνονται ὡραῖοι, ἔσωθεν δὲ γέμουσιν ὀστέων νεκρῶν καὶ πάσης

ἀκαθαρσίας» (Ματθ. κγ΄. 27,28), Ὁ ἀγὼν αὐτὸς ποὺ ἀποβλέπει εἰς τὸ νὰ κρύψωμεν τὴν πραγματικότητα δὲν εἶναι ἄχαρις καὶ ἄγονος; Δὲν εἶναι ἀνάξιος εὐγενοῦς πλάσματος ὅπως εἶναι ὁ ἄνθρωπος, ποὺ ἐπλάσθη «κατ' εἰκόνα καὶ ὁμοίωσιν τοῦ Θεοῦ;» Ὅποιος ἐπιχειρεῖ νὰ ἐξαπατήσῃ τοὺς ἄλλους εἶναι ἀνάγκη προηγουμένως νὰ ἐξαπατήσῃ τὸν ἴδιον ἑαυτόν του. Ἔπειτα ὀφείλει νὰ μὴ λησμονῇ, ὅτι πολλὲς φορὲς συμβαίνει νὰ μὴ ἠμπορέσῃ μέχρι τέλους νὰ κρυβῇ. Τὰ φύλλα ἐνίοτε δὲν ἠμποροῦν νὰ κρύψουν τοὺς καρποὺς ὅσον πυκνὰ καὶ ἂν ἦναι. Καὶ ἐὰν ὅμως ἐπιτύχῃ εἰς τὸ κοπιαστικὸν καὶ ἀνιαρὸν αὐτὸ ἔργον, κατὰ τί ἀλλάσσει ἡ πραγματικότης; Ὁ Γκαῖτε λέγει τὰ ἑξῆς σχετικὰ εἰς τὸν Φάουστ· «εἰς τὸ τέλος εἶσαι— ἐκεῖνο ποὺ εἶσαι· βάλε (στὸ κεφάλι σου) περοῦκες ἀπὸ ἑκατομμύρια μποῦκλες, βάλε στὰ πόδια σου πολὺ ὑψηλὰ παπούτσια (κοθόρνους), μένεις πάντα ὅ,τι εἶσαι».

Du bist am Ende—was du bist
Setze dir Perücken auf von Millione Locken,
Setz deinen Fuss auf ellehohen Socken,
Dü blibst doch immer, was du bist

Καὶ ὁ Ἀπόστολος Παῦλος γράφων πρὸς τὸν Τιμόθεον (ΑΤιμ. ε΄. 25) ἐξέφραζε τὴν ἰδίαν σκέψιν ὅταν ἔλεγε «ὡσαύτως καὶ τὰ καλὰ ἔργα πρόδηλά ἐστι, καὶ τὰ ἄλλως ἔχοντα κρυβῆναι οὐ δύνανται».

Εἰς τὴν ἐποχήν μας ἀλματικὴ εἶναι ἡ πρόοδος τῶν ἐπιστημῶν, τῶν τεχνῶν, τῶν γραμμάτων. Ἡ πρόοδος αὐτὴ εἶναι καλὴ καὶ εὐεργετικὴ καὶ ἀνταξία τοῦ ἀνθρώπου, τοῦ ὑπερόχου αὐτοῦ δημιουργήματος τοῦ Θεοῦ. Πολλοὶ ὅμως χρησιμοποιοῦν πολλὰ μέσα αὐτῆς τῆς προόδου διὰ νὰ δημιουργήσουν ἕνα ψευδοπολιτισμόν. Εἰς αὐτὸ τὸ δημιούργημα εὑρίσκουν τὸ ὑλικὸν ποὺ χρειάζεται διὰ νὰ σχηματίσουν τὰ φύλλα, περὶ τῶν ὁποίων ὁμιλεῖ ὁ θεῖος Χρυσόστομος, τὰ φύλλα τὰ πυκνὰ καὶ τὰ δηλητηριώδη μὲ τὰ ὁποῖα πρασπαθοῦν νὰ κρύψουν τὸν πραγματικὸν ἄνθρωπον, τὸν καρπόν. Πολὺ ἀκριβὰ τοὺς στοιχίζει ἡ κατασκευὴ τῶν φύλλων, τοῦ παραπετάσματος, τοῦ τεχνητοῦ ἐκείνου ἀνθρώπου. Παθαίνουν ὅμοιον πάθημα μὲ τοὺς ἀρχαίους Αἰγυπτίους. Κατεσκεύαζον πολλοὺς ναοὺς διὰ πολλὰς θεότητας. Κατεσκεύασαν καὶ ἕναν ναὸν μὲ πολυποίκιλα καὶ πολύχρωμα ὡραῖα μάρμαρα· ὁ πρόναος λαμπρός, ὁ ναὸς λαμπρότερος καὶ χρυσωμένος· τί θὰ ἦτο τὸ ἐσωτερικὸν τοῦ ἀδύτου; Ἔπρεπε νὰ εἶναι ἀσυγκρίτως ὡραιότερον. Ἀλλὰ τί ἀντ' αὐτοῦ; Ἐσύρετο ἕνας μεγάλος δηλητηριώδης ὄφις. Αὐτὴ ἡ εἰκὼν παριστάνει ζωντανὰ τὴν κατάστασιν πολλῶν Φαρισαίων τῆς ἐποχῆς μας.

Ὁ ἄνθρωπος τὸν ὁποῖον πρὸ παντὸς πρέπει νὰ περιποιούμεθα εἶναι ὁ ἔσω ἄνθρωπος. Ὁ ἔξω, ὁ σωματικὸς ἄνθρωπος, ἔρχεται εἰς δευτέραν μοῖραν. Ἡ εὐτυχία ἑδρεύει εἰς τὰ βάθη τῆς ψυχῆς μας. Αὐτὸ ἔχουσα ὑπ'

ὄψιν ἡ διάσημος βασίλισσα τῆς Ἀγγλίας Ἐλισάβετ εἰς τὰ τελευταῖα ἔτη τῆς ζωῆς της ἐπανελάμβανε συχνὰ «mortua sed non sepulta», εἶμαι ἄταφος νεκρά. Δὲν μὲ χορταίνουν τὰ τοῦ ὑλικοῦ ἀνθρώπου· αἰσθάνομαι τὸν ἑαυτόν μου δυστυχῆ, εἶμαι νεκρὰ ἄταφος. Μὲ τὰς ὑλικὰς ἀπολαύσεις τοῦ ἔξω ἀνθρώπου, ἐξαντλεῖται ὁ ἄνθρωπος ὅλος, ἐξαντλεῖται ὅλη ἡ ζωή του, ἐπιτυγχάνεται ἡ τόσον ποθητὴ εὐτυχία του; εἰς τὸ ἐρώτημα αὐτὸ μᾶς ἀπαντᾷ ὁ σοβαρώτατος Μ. Βασίλειος· «τὸ γὰρ τὴν πᾶσαν σπουδὴν εἰσφέρεσθαι ὅπως ὡς κάλλιστα αὐτῷ(=τῷ ἀνθρώπῳ)τὸ σῶμα ἔξοι οὐ διαγινώσκοντός ἐστιν ἑαυτόν, οὐδὲ συνιέντος τοῦ σοφοῦ παραγγέλματος, ***ὅτι οὐ τὸ ὁρώμενόν ἐστιν ὁ ἄνθρωπος, ἀλλά τινος δεῖται περιττοτέρας σοφίας, δι' ἧς ἕκαστος ἡμῶν ὅστις ποτέ ἐστιν*** ἑαυτὸν ἐπιγνώσεται» (πρὸς τοὺς νέους Migne 31 στ. 581). Ὥστεκαὶ κατὰ τὸν Μ. Βασίλειον, ὁ ἀληθινὸς ἄνθρωπος δὲν πρέπει νὰ ἀναζητῆται μεταξὺ ἐκείνων ποὺ περιποιοῦνται μόνον τὸ σῶμά των καὶ φροντίζουν μόνον διὰ τὸν φαινόμενον ἄνθρωπον. Τὸν ἄξιον τοῦ ὀνόματος τούτου ἄνθρωπον «τὸ χάριεν αὐτὸ πρᾶγμα», κατὰ τὸν Ἕλληνα ποιητὴν Μένανδρον, θὰ τὸν εὕρωμεν μὲ τὸν φανὸν τοῦ Διογένους ἀναζητοῦντες ἐν πλήρει ἡμέρᾳ. Αὐτὸς εἶναι, ὅπως γράφει Κλήμης ὁ Ἀλεξανδρεύς, «ὁ πολλοῦ ἄξιος, ὁ τίμιος τῷ θεῷ, ἡ δικαία ψυχὴ» ποὺ ἔχει μέσα της «τὸ θεῖον καὶ ἅγιον ἄγαλμα» καθὼς πλατωνίζων λέγει. «Μακαρία μὲν αὕτη ἡ ψυχὴ μακαρία δὲ διαπράττεται ἔργα» (Στρωματεῖς ζ'. Migne 9 στ. 437).

Οἱ τοιοῦτοι ἄνθρωποι δὲν προετοιμάζονται, δὲν γίνονται μὲ τὴν ἀποθήκευσιν ὑλικῶν μόνον τροφῶν, ἀλλὰ μὲ τὴν ἀποθησαύρισιν ἀνεκτιμήτων ἠθικῶν θησαυρῶν. Ὁ προφητάναξ συνεδύασε τέσσαρας ἀρετὰς εἰς ἁρμονικὸν ὅλον ὅταν εἶπε· «ἔλεος καὶ ἀλήθεια συνήντησαν· δικαιοσύνη καὶ εἰρήνη κατεφίλησαν». Ἡ ἀνωτέρα χριστιανικὴ ἀλληλεγγύη, ἡ πρὸς τὸν πλησίον ἀγάπη (ἔλεος), ἡ ἀλήθεια—«ἐγὼ ἦλθον ἵνα μαρτυρήσω τῇ ἀληθείᾳ» εἶπεν ὁ Χριστὸς «καὶ ἐγώ εἰμὶ ἡ ἀλήθεια καὶ ἡ ζωὴ»— καὶ ἡ δικαιοσύνη— «μακάριοι οἱ πεινῶντες καὶ διψῶντες τὴν δικαιοσύνην»— εἶναι οἱ φορεῖς τῆς εἰρήνης, τῆς ἐσωτερικῆς εἰρήνης, τῆς γαλήνης τῆς ψυχῆς. Ἐὰν εἰς τὰς ἀρετὰς αὐτὰς προσθέσωμεν καὶ τὴν ταπεινοφροσύνην τοῦ Τελώνου θὰ ἔχωμεν τὰ τέσσαρα στηρίγματα, τοὺς τέσσαρας στύλους τοῦ στερεοῦ οἰκοδομήματος τῆς ἐσωτερικῆς καὶ τῆς ἐξωτερικῆς εἰρήνης.

Τὸ οἰκοδόμημα αὐτὸ κτίζεται ἀπὸ μέρους τῶν εἰλικρινῶν ἀνθρώπων, τῶν ἁγνῶν χαρακτήρων, τῶν φίλων τῆς ἀληθείας, τῆς δικαιοσύνης καὶ πάσης ἀρετῆς. Ὁ ἄνθρωπος ποὺ ἔχει τοιούτους θησαυρούς, πρὸς φύλαξιν τῶν ὁποίων θέτει φύλακα τὴν πίστιν πρὸς τὸν Θεὸν ὁπλίζεται μὲ θάρρος, μὲ ὑπομονὴν καὶ μὲ καρτερίαν. Αὐτὸς ἔχει δυνάμει τὰ στοιχεῖα τοῦ μάρτυρος. Αὐτὸς κατὰ τὸν μάρτυρα καὶ φιλόσοφον Ἰουστῖνον «φιλαλήθης, σώφρων καὶ πρὸ τῆς ἑαυτοῦ ψυχῆς, κἂν θάνατος ἀπειλῆται, τὰ δίκαια λέγειν τε καὶ πράττειν αἱρεῖται» (Β. Ἀπολογία, Migne 6 στ. 328). Αὐτὸς ἀποφεύγει τὸ «δοκεῖν», τὸ φαίνεσθαι δίκαιον, «οὐ γὰρ δοκεῖν ἄριστος, κατ' Αἰσχύλον, ἀλλ' εἶναι θέλων» (ἑπτὰ ἐπὶ θήβαις 592). Αὐτὸς κηρύσσεται πανηγυρικῶς δεδικαιωμένος ἐνώπιον θεοῦ καὶ ἀνθρώπων καὶ ὄχι ὁ ἀντιπροσωπεύων τὸν τύπον τοῦ Φαρισαίου.

† Ο ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΗΣ ΗΛΙΟΥΠΟΛΕΩΣ ΓΕΝΝΑΔΙΟΣ

Η ΕΝ ΧΑΛΚΗ Ι. ΜΟΝΗ ΤΗΣ ΑΓΙΑΣ ΤΡΙΑΔΟΣ

6) ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ — ΧΕΙΡΟΓΡΑΦΑ

Ὁ γνωστὸς ἤδη χαρακτηρισμὸς τῆς ἱ. ἡμῶν μονῆς ὡς ***στουδίου σοφίας καὶ μαθημάτων*** προϋποθέτει τὴν ἐν αὐτῇ ὕπαρξιν καταλλήλου ***βιβλιοθήκης*** περιλαμβανούσης θρησκευτικῆς πρωτίστως φύσεως ***χειρόγραφα***. Οὐδεμία ὑπολείπεται ἀμφιβολία ὅτι οἱ μεριμνήσαντες καὶ περὶ τοῦ σημείου τούτου, τόσον ἄλλως τε ἀπαραιτήτου διὰ τὰς λειτουργικὰς ἀνάγκας τῆς ἱερᾶς μονῆς καὶ τὸν περαιτέρω καταρτισμὸν τῶν πατέρων αὐτῆς, ἦσαν πάντως καὶ οἱ πρῶτοι ἱδρυταὶ καὶ ἡγούμενοι αὐτῆς. Συγκεκριμένως μάλιστα ἀναφέρεται τὸ ὄνομα τοῦ ἱεροῦ Φωτίου, πρώτου ἀνιδρυτοῦ τῆς ἱ. μονῆς, περὶ οὗ ἄλλως γενικώτερον τονίζεται ὅτι «βίβλος· ἐπ' αὐτὸν ἔρρει πᾶσα» καὶ ὅτι κατεῖχε «δυσαρίθμητον βιβλίων ἐσμόν», δηλ. πλουσίαν βιβλιοθήκην. Ἀλλὰ καὶ οἱ μετέπειτα κατὰ καιροὺς φιλοτίμως ἡγουμενεύσαντες προῆλθον ὡρισμένως εἰς τὰς ἀναγκαίας ἐνεργείας πρὸς συγκράτησιν τῆς ἤδη ἀποκτηθείσης μοναστηριακῆς βιβλιοθήκης, εἰς τὸν πλουτισμὸν τῆς ὁποίας πολλὴν τὴν συμβολὴν προσεκόμισε καὶ ἡ διὰ διαφόρους λόγους πρὸς τὴν ἱερὰν μονὴν γενομένη ἐπαφὴ καὶ ἐκδηλουμένη ἀγάπη βασιλικῶν καὶ ἀρχοντικῶν προσώπων. Καὶ ἀπὸ τοιαύτης ἀπόψεως ὑπομιμνήσκεται ἡ πρὸς αὐτὴν ἀπὸ μέρους τῆς Αἰκατερίνης, χήρας Ἰσαακίου Κομνηνοῦ, ἀφιέρωσις (κατὰ Μάρτιον 1063) χειρογράφου εὐαγγελίου παρακαλούσης ὅπως οἱ μοναχοὶ εὔχωνται «ὑπὲρ αὐτῆς διὰ τὸν Κύριον ἔν τε τῇ ἑωθινῇ ἀκολουθίᾳ καὶ τῇ θείᾳ λειτουργίᾳ».

Τί ἀπέγεινεν ἔκτοτε ἡ βιβλιοθήκη αὕτη; Συνεπείᾳ τῶν ἐκ τοῦ χρόνου καὶ τῶν περιστάσεων πολλῶν καὶ σοβαρῶν κλονισμῶν τῆς ἱ. μονῆς κατεδαφισθείσης σχεδὸν παντελῶς καὶ ἐρημωθείσης, καὶ ἡ βιβλιοθήκη αὐτῆς ὑπέστη ἀνάλογον δοκιμασίαν συληθεῖσα καὶ διασκορπισθεῖσα. Ἡ ἀνασυγκρότησις αὐτῆς, χρονολογουμένη πρὸ τῶν μέσων τοῦ ιστ´ αἰῶνος, ὀφείλεται εἰς τὸν δεύτερον ἀνακαινιστὴν τῆς ἱ. μονῆς Μητροφάνη τὸν Βυζάντιον.

*
* *

Οὗτος νεαρὸς ἔτι ἐγγραφεὶς ἐν τῷ μοναχολογίῳ τῆς ἐν Ἁγίῳ Ὄρει Λαύρας ἐνέκυψεν εἰς μελέτας ἐν τῇ πλουσίᾳ βιβλιοθήκῃ αὐτῆς καὶ ἄλλων

---

1) Νικήτα Παφλαγόνος βίος Ἰγνατίου ΚΠ. Migne τόμ. 105 — Μ. *Πρωτ. Ἀθην.* ἡ Μονὴ τῆς ἁγίας Τριάδος. ΚΠ. 1921 — Abbé Marin les moines de C/ple. Paris. 1897 σ. 204. 404 — † ***Μ. Κυζίκου Καλλινίκου*** περὶ τῆς ἱ. μονῆς ἁγ. Τριάδος διάλεξις. Ἀθῆναι 1925 σ. 14. 19 — ***Ὀρθοδοξία*** ἔτος ΣΤ´ (1931) σ. 524 ἑξ.

ἐκεῖ μονῶν, εἰς τρόπον ὥστε ἀργότερον, ἤτοι ἀφ' ἧς ἐποχῆς εἶχεν ἀναλάβῃ τὴν ἡγουμενίαν τῆς ἱ. ἡμῶν μονῆς (τῷ 1540, ἴσως καὶ ἐνωρίτερον), νὰ προβάλῃ εἰς τὰ ὄμματα ἰδίως τῶν ξένων ὡς εὐπαίδευτος κληρικός. Τοιοῦτος ὤν, ἦτο φυσικὸν νὰ ἐκτιμᾷ καὶ ἀγαπᾷ τὰ βιβλία, διὰ τοῦτο ἀπὸ πρώτης ἀρχῆς μετ' ἐπιμελείας ἀξιεπαίνου καὶ δαπάνης πολλῆς ἐπεδόθη εἰς τὴν περισυλλογὴν τῇδε κἀκεῖσε ἐσκορπισμένων χειρογράφων καὶ εἰς τὸν καταρτισμὸν βιβλιοθήκης τοιαύτης, ὥστε ὁ μὲν Στέφανος Γερλάχιος νὰ ἀποκαλῇ αὐτὴν ***ὡραίαν***, ὁ δὲ Θεοδόσιος Ζυγομαλᾶς νὰ ὑπολογίζῃ αὐτὴν ἔχουσαν βιβλία «***τριακόσια***, θεολογικὰ τὰ πλείω» [2]. Μεθοδικὸν κατάλογον τῶν βιβλίων αὐτοῦ συνέταξεν ἢ ἀντέγραψεν αὐτὸς οὗτος ὁ Μητροφάνης ἐπιγράψας ἅμα ἐπὶ ἑνὸς ἑκάστου τῶν χειρογράφων τὴν κάτωθι σημείωσιν [3]:

Ἡ βίβλος αὔτη πέφυκε τῆς παντουργοῦ Τριάδος,
τῆς ἐν τῇ νήσῳ Χάλκης τε μονῆς τε τοῦ Ἐσόπτρου,
καὶ εἴ τις βουληθῇ ποτε λαθραίως ταύτην ἆραι
κεχωρισμένος ἔσεται Τριάδος τῆς ἁγίας
ἐν τῷ αἰῶνι τούτῳ γε καὶ τῷ ἐλευσομένῳ.
Οἱ πατέρες μέμνησθε τοῦ Μητροφάνους.

*
* *

Ἀλλ' ἡ βιβλιοθήκη αὕτη ἐζημιώθη ζῶντος ἔτι τοῦ ἀνασυγκροτήσαντος αὐτὴν Μητροφάνους. Ὁ Γερλάχιος μετέδιδε τῷ Κρουσίῳ παράπονα ἐκείνου ὅτι «βιβλία τινὰ τῷ ἀφηρέθησαν διὰ κλοπῆς, τὰ ***Παράλληλα τοῦ Δαμασκηνοῦ*** καὶ τὸ ***Νομικὸν τοῦ Μανασῆ***». Ὡσαύτως ἀναφέρεται ἔτι ὁ ἴδιος προσέφερεν ἢ ἐπώλησε χειρόγραφα μεμβράνινα εἰς τοὺς ἐν ΚΠ. αὐτοκρατορικοὺς πρεσβευτάς, τὸν Augur Chislain Busbecq (1555—62) καὶ τὸν Albert de Wyss. [4])

---

2) Notice biograph. J. et Th. Zygomalas par *E. Legrand* p. 183 ἑξ. — Ὁ Στέφανος Γερλάχιος, ἐφημέριος τοῦ ἐν ΚΠ. Γερμανοῦ πρεσβευτοῦ, ἀποκαλεῖ τὸν Μητροφανη *πεπαιδευμένον καὶ σοφόν*· ὁμοίως ἐκφράζεται καὶ αὐτὸς οὗτος ὁ πρέσβυς A. Busbecq, τὰ αὐτὰ δὲ φαίνεται φρονῶν καὶ ὁ Μ. Κρούσιος (Turcogr. σ. 476,512 — Türkisch Tagebuch σ. 5. Ἀθηναγ. ὡς ἄνωτ. σ. 44. 52. 64. 65. — ***Ὀρθοδοξία*** ἔτος Θ' (1934) σ. 111—Les îles des Princes par G. *Schlumberger* Paris. 1925 σ. 128 — ***Κωνσταντινιὰς*** *παλαιά τε καὶ νεωτέρα*, Βενετία 1824 σ. 166 — ***Σκαρλ. Βυζαντίου*** ἡ ΚΠολις. Ἀθῆναι, 1862 τόμ. Β' σ. 302—***Κυζίκου Καλλ.*** ὡς ἄνωτ. σ. 22.

3) Εἶνε εἰλημμένη ἐκ τοῦ ὑπ' ἀρ. 17 τῆς συλλογῆς τῶν σωζομένων σήμερον χειρογράφων τῆς μονῆς, διαφέρουσα ἐν μέρει τῆς ἐν *Legrand* ὡς ἄνωτ. σ. 206 καὶ ***Ἀθηναγ.*** ὡς ἄνωτ. σ. 67 καταχωρουμένης.

4) Turcogr. σ. 512—*Legrand* σ. 204 ἑξ — ***Ἀθηναγ.*** σ. 68.—***Κωνσταντινιὰς*** ἔκδ. 1846 σ. 205—Ἱστορία τῆς ὀθωμ. αὐτοκρατορίας *Ι. Χάμμερ*, μετάφρ. Κ. Κροκιδᾶ τόμ. Ε' Ἀθῆναι 1874 σ. 205.—Ὁ A. Busbecq ἐδωρήσατο τὰ ἑλλ. χειρόγραφα εἰς τὴν βιβλιοθήκην τῆς Βιέννης. Πάντως ἐκεῖ θὰ εὕρηνται καὶ τὰ ἐκ τῆς ἱ. ἡμῶν μονῆς ἀγορασθέντα τοιαῦτα (***Μ. Ἑλλ. Ἐγκυκλ.*** ΙΖ' σ. 751)

Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Μητροφάνους (9 Αὐγ. 1580) ἡ ἱ. μονὴ ἐπλουτίσθη καὶ δι' ἄλλων βιβλίων, ἀλλὰ καὶ ὑφίστατο συνεχῶς ἀβαρίας, πολλὰ δὲ τῶν χειρογράφων αὐτῆς εὕρηνται σήμερον εἰς ἄλλας βιβλιοθήκας.

Ὁ ἐνταῦθα Ἄγγλος πρεσβευτὴς Thomas Roe (1621—28) ἀπέκτησεν, ἄγνωστόν πως, πολλὰ σπουδαῖα χειρόγραφα, τὰ ὁποῖα ἐδώρησεν εἰς τὴν Βοδληϊανὴν βιβλιοθήκην τῆς Ὀξφόρδης, ἔνθα καὶ φυλάσσονται μέχρι σήμερον ἠριθμημένα, ἐν ἰδιαιτέρᾳ ὁμωνύμῳ πρὸς τὸν δωρητὴν συλλογῇ. Τὰ χειρόγραφα ταῦτα, σχεδὸν ἅπαντα, φέρουσι τὴν σημείωσιν τοῦ Μητροφάνους, ὁμοιάζουσαν πρὸς τὴν ἀναγινωσκομένην ἐν τῷ τέλει τοῦ ὑπ' ἀρ. 12 (ἱστορία Λαονίκου Χαλκοκονδύλη) χειρογράφου τῆς συλλογῆς. Ὡσαύτως τὰ ὑπ' ἀρ. 7 (Ἑρμηνεία εἰς τοὺς ψαλμοὺς Εὐθυμίου Ζυγαδινοῦ), 14 (Συμεὼν Σ...κλπ), 18 (Μανουὴλ Φιλῆ κλπ), 22 (Νικήτα Ἀκομινάτου), 23 (Βίος Ἰωάννου τοῦ Χρυσοστόμου) καὶ 28 (ἀνάμικτα) τῆς αὐτῆς συλλογῆς ἀνήκουσιν εἰς τὴν ἱ. ἡμῶν μονήν. 5)

Ὡσαύτως καὶ ὁ Γάλλος πρεσβευτὴς Olier de Nointel ἐπισκεφθεὶς αὐτὴν τὴν 20 Σ/βρίου 1671 ἔδειξεν ἰδιαίτερον ἐνδιαφέρον πρὸς τὰ χειρόγραφα, σημειῶν ὁ ἴδιος τὰ ἑξῆς: «Μὴ ἔχων καιρὸν ὅπως ἐξετάσω ἅπαντα παρέλαβόν τινα ἐξ αὐτῶν ὑπὸ τὸν ὅρον ὅπως ὁ (ὁδηγὸς αὐτοῦ) μοναχὸς ἔλθῃ εἰς τὸ Πέραν καὶ τὰ παραλάβῃ, ἀλλὰ κομίζων ἄλλα χειρόγραφα, κυρίως ἐκ ὑπῆρχον συντεθειμένα ὑπὸ πατριαρχῶν καὶ ἡγουμένων τῶν τελευταίων χρόνων, χωρὶς οὐχ ἧττον νὰ ἀποκλεισθῶσι καὶ τοιαῦτα ἀρχαῖα». Ποία ὑπῆρξεν ἡ τύχη τῶν οὕτωσὶ δανεισθέντων χειρογράφων, ἄγνωστον. 6)

Μεταξὺ τῶν ἐν τοῖς Π/χείοις φυλασσομένων χειρογράφων τῆς ἱερᾶς μονῆς Παναγίας Καμαριωτίσσης ἀριθμοῦνται καὶ πέντε ἀνήκοντα εἰς τὴν μονὴν τῆς Ἁγίας Τριάδος, ὡς ἐμφαίνεται ἐκ τῆς γνωστῆς σημειώσεως τοῦ Μητροφάνους διὰ τὰ τέσσαρα πρῶτα καὶ τῆς ὑπογραφῆς αὐτοῦ διὰ τὸ πέμπτον Εἶνε δὲ τὰ ἑξῆς: τὸ ὑπ' ἀρ.29 (Τυπικὸν—Συναξάριον), 50 (μηναῖον Φεβρουαρίου καὶ Μαρτίου), 66 (ὡσαύτως), 73 (μηναῖον Αὐγούστου) καὶ 80 (ἀνάμικτα). Ἐν τῇ βιβλιοθήκῃ τοῦ ἐνταῦθα Ἁγιοταφιτ. Μετοχίου ὑπῆρχε τὸ ὑπ' ἀρ. 244 (λόγοι πατέρων) καὶ ἐν τῇ τοῦ ἄλλοτε ἐν' Αδρ/πόλει ἑλλ. γυμνασίου τὸ ὑπ' ἀρ. 1361 (ἱστορικά), ἀνήκοντα εἰς τὴν ἡμετέραν μονήν. Πιθανῶς καὶ τὸ ἐν τῇ Συνοδικῇ βιβλιοθήκῃ Μόσχας ὑπ' ἀρ. 98 χειρόγραφον (κατὰ Βαρλαὰμ καὶ Ἀκινδύνου) νὰ ἦτο κτῆμα τῆς ἱ. ἡμῶν μονῆς· 7)

5) *Legrand* σ. 205 — *Coxe* catal codd. graecorum biblioth. Bodleiane, pars prima, col. 465. —*Ἀθηναγ.* σ 71.

6) La perpetuité de la foi de l' église catholique touchant l' Eucharistie, nouvelle édition, Paris. 1704, t. III σ 436 ἑξ —

7) *Ἐπετηρὶς* Ἑταιρείας Βυζ. Σπουδῶν. Ἀθῆναι ἔτος 10ον (1934) σ. 269. 291. ἔτος ΙΑ' (1935) σ. 174.179 — *Α. Π. Κεραμέως* ἱεροσολυμ. βιβλιοθήκη.

Τὴν τελευταίαν αὐτὴν ἐπεσκέφθησαν μεταξὺ ἄλλων καὶ : ὁ abbé Sevin τῷ 1728, ὁ σουηδὸς περιηγητὴς Jacob Jonas Bjornstahls κατὰ Ἰούνιον 1777 καὶ ὁ Ἰταλὸς Domenichi Sestinj τῷ 1778. Σύντρεις οὗτοι ἐξετάσαντες καὶ τὰ χειρόγραφα τῆς ἱ. μονῆς ἀναβιβάζουσιν αὐτὰ εἰς **διακόσια** περίπου τὸν ἀριθμὸν οἱ δύο πρῶτοι καὶ εἰς **ὑπὲρ ἑκατὸν** ὁ τρίτος. [8]) Ὁ τελευταῖος οὗτος ἀριθμὸς ἀποτελεῖ τὴν βάσιν τῶν ἐφεξῆς διὰ μέσου ὁλοκλήρων δεκάδων ἐτῶν διασωθέντων καὶ ἀπὸ χρόνου ἱκανοῦ ἐν τοῖς Πατριαρχείοις ἀσφαλῶς διαφυλαττομένων χειρογράφων τῆς ἱ. μονῆς, ἀνερχομένων δὲ διὰ τὴν ἀκρίβειαν εἰς **ἑκατὸν τεσσαράκοντα ὀκτώ.**

† Ο ΣΑΡΔΕΩΝ ΓΕΡΜΑΝΟΣ

Πετρούπολις. 1899. τόμ. Δ'. σ. 207— *Ἀθηναγ.* σ. 1 72.

8) *Ἀθηναγ.* σ. 73 ἑξ — Lettres sur C/ple de M. l'abbé Sevin σ. 32.

ΤΟ ΔΡΑΜΑ ΤΗΣ ΑΜΑΡΤΙΑΣ [1]

Δὲν εἶναι ἡ μόνη παραβολὴ ἡ ὑπεμφαίνουσα τὸ ἄμετρον ἔλεος καὶ τὴν ἀνείκαστον φιλανθρωπίαν τοῦ Οὐρανίου Πατρός. Καὶ ἄλλαι παραβολικαὶ διηγήσεις ἐκφράζουν τὴν πατρικὴν σχέσιν τοῦ Θεοῦ πρὸς τὸν ἐν τῇ ἁμαρτίᾳ ὀδυνώμενον ἄνθρωπον. Ἀλλὰ καμμία ἀπὸ αὐτὰς δὲν φέρει τόσον ἔντονον τὴν σφραγῖδα τῆς θείας ἀγάπης, καμμία δὲν ἀποκαλύπτει τοὺς θησαυροὺς τῆς πατρικῆς ἀγαθότητος τοῦ Θεοῦ πρὸς τὸν ἁμαρτωλὸν μετανοοῦντα, τόσον παραστατικῶς, ὅσον ἡ παραβολὴ τοῦ ἀσώτου.

Ἡ παραβολὴ τοῦ ἀσώτου! Εἶναι τόσον ὑψηλὸν τὸ νόημά της, τόσον χριστιανικὸν τὸ περιεχόμενόν της, ὥστε εὐλόγως ἐχαρακτηρίσθη ὡς πολύτιμος μαργαρίτης ἐν τῇ παραβολικῇ διδασκαλίᾳ τοῦ Κυρίου, ὡς «τὸ Εὐαγγέλιον τῆς Χάριτος». Προσφυῶς δὲ ἐλέχθη, ὅτι καὶ μόνη ἡ παραβολὴ αὐτὴ ἂν περιεσώζετο, θὰ ἦτο ἀρκετὴ νὰ παραστήσῃ εἰς ἡμᾶς τὴν θείαν προέλευσιν καὶ ἀποστολὴν τοῦ Σωτῆρος, ἐλθόντος εἰς τὸν κόσμον «ζητῆσαι καὶ σῶσαι τὸ ἀπολωλός», θὰ ἦτο ἀρκετὴ νὰ ἀπηχήσῃ εἰς τὴν ἀνθρωπίνην συνείδησιν τὸ εὐάγγελον κήρυγμα «ὅτι ὁ Θεὸς Ἀγάπη ἐστίν».

Εἶναι δρᾶμα ἡ παραβολὴ τοῦ ἀσώτου, μὲ ὅλα τὰ χαρακτηριστικὰ κατὰ ποσὸν καὶ ποιὸν στοιχεῖα τοῦ δράματος, μὲ ***περιπέτειαν*** ἢ ***ἀναγνώρισιν***, μὲ ***δέσιν*** καὶ ***λύσιν***, μὲ ***συγκίνησιν***, καὶ ***κάθαρσιν***, εἰς δὲ τὴν παθητικὴν ὑφήν της συμπλέκονται κατὰ τρόπον ἀπαράμιλλον συμβολισμοὶ καὶ πραγματικότητες, εἰκόνες τοῦ καθ' ἡμέραν βίου καὶ ἀλήθειαι ἠθικαί, καὶ παριστάνεται ἡ τραγῳδία τῆς ἁμαρτανούσης ψυχῆς καὶ ἡ λύτρωσίς της ὑπὸ τὴν ζωογόνον πνοὴν τῆς συγχωρούσης ἀγάπης τοῦ Θεοῦ.

* * *

Ἄνθρωπός τις εἶχε δύο υἱούς. Ἁπλοῦς καὶ ἀπέριττος εἶναι ὁ πρόλογος, ὡς ἄλλως τε καὶ ἡ ὅλη διεξαγωγὴ τῆς ὑποθέσεως. Ἀλλὰ καὶ ἀπ' αὐτῶν τῶν πρώτων λέξεων γίνεται καταφανὴς ἡ ἄκρα τοῦ Θεοῦ φιλανθρωπία καὶ συγκατάβασις. Περὶ ἑαυτοῦ ὁμιλεῖ ὁ Θεός. Ἀλλὰ διὰ νὰ μὴ πτοήσῃ ἡμᾶς μὲ τὴν αἴγλην τῆς θεϊκῆς του μορφῆς, προσγειοῦται, συγκαταβαίνει πρὸς τὴν ἀνθρωπίνην ἀσθένειαν, καὶ ἀντὶ πάσης ἄλλης προσηγορίας θεοπρεποῦς, προσλαμβάνει τὴν ταπεινὴν προσωνυμίαν τοῦ ἀνθρώπου.

Καὶ εἶπεν ὁ νεώτερος αὐτῶν τῷ πατρί· πάτερ, δός μοι τὸ ἐπιβάλλον μέρος τῆς οὐσίας. Δὲν εἶναι ἁπλοῦν καὶ ἀφελὲς αἴτημα, ἐξ ἐκείνων τὰ ὁποῖα ἐμφαίνουσι καὶ κρατύνουσι τὸν σύνδεσμον ἀγάπης καὶ τιμῆς τῶν τέκνων πρὸς τοὺς γονεῖς. Ἡ αὐθάδης ἀπαίτησις τοῦ νεωτέρου

---

(1) Διασκευὴ ὁμιλίας λεχθείσης ἐν τῷ ἱερῷ ναῷ τῆς Ἁγίας Τριάδος Πέραν, τῇ Κυριακῇ τοῦ Ἀσώτου.

υἱοῦ εἶναι ρῆξις πρὸς τὸ παρελθόν. Εἶνε ἀπόπτυσις τοῦ πατρικοῦ χαλινοῦ, διάρρηξις παντὸς δεσμοῦ πρὸς τὰ πατροπαράδοτα παραγγέλματα τῆς ἠθικῆς. Τὸ βαθύτερον τοῦτο νόημα τῆς δραματικῆς ἀναχωρήσεως τοῦ ἀσώτου υἱοῦ ἄριστα ἀπέδωκε διάσημος ζωγράφος τοῦ 16ου αἰῶνος. Εἰς αἴθουσαν στοργικῶς ηὐτρεπισμένην μὲ ὅλα τὰ μέσα τῆς ἀνέτου καὶ ἀμερίμνου ζωῆς, ἀνυπόμονος βηματίζει ὁ νεκρὸς ἀντάρτης, ἰταμός, ὑψαύχην, μὲ τὰς χεῖρας εἰς τὰ θυλάκια — σημεῖον καὶ τοῦτο τῆς αὐθάδους ἀδιαφορίας του πρὸς τὸν σεμνότητα τῆς οἰκογενειακῆς ἑστίας. Βηματίζει, καὶ τὸ βλέμμα του, πυρῶδες καὶ βλοσυρόν, ἀποκατοπτρίζον τὸν πόθον τῆς ἐλευθέρας καὶ ἀνεπιβλέπτου ζωῆς, διευθύνεται πρὸς τὴν τράπεζαν, ἐπὶ τῆς ὁποίας συντετριμμένος κύπτει ὁ πατὴρ καὶ μὲ τρέμουσαν τὴν χεῖρα ὑπολογίζει, καταγράφει, ἀποχωρίζει «τὸ ἐπιβάλλον μέρος τῆς οὐσίας», ἐνῷ, ὀλίγον περαιτέρω, ὁ πόνος τῆς μητρικῆς καρδίας ἐκσπᾷ εἰς ὀδυρμοὺς δακρύων διὰ τὸ προβλεπόμενον οἰκτρὸν κατάντημα τοῦ νεωτέρου υἱοῦ....

Ποῖος δὲν ἐμβλέπει εἰς τὴν πένθιμον ταύτην σκηνὴν τὰς τόσας περιπτώσεις παρεκτροπῆς τῆς ἄφρονος νεότητος, τῆς ἡλικίας ταύτης τῶν ἐπικινδύνων ἀποπλανήσεων, κατὰ τὴν ὁποίαν τὰ κοχλάζοντα πάθη καὶ ἡ δίνη τῶν κατωτέρων ὁρμῶν προκαλοῦν τοιαύτην ζάλην εἰς τὸν λογισμόν, ὥστε νὰ μὴ διακρίνῃ ὅ,τι εἶναι κακόν, νὰ μὴ ἀποφεύγῃ ὅ,τι εἶναι ἁμαρτία; Ποῖος δὲν ἀναγνωρίζει εἰς τὸν δραματικὸν τοῦτον ἀποχωρισμὸν τοῦ ἀσώτου υἱοῦ ἀπὸ τὸν πατρικὸν οἶκον, τὴν εἰκόνα τῶν ἀποστατῶν τοῦ Θεοῦ, τῶν ἀπαρνητῶν τῆς πατρῴας εὐσεβείας, τὴν εἰκόνα ὅλων ἐκείνων οἱ ὁποῖοι ἀποσείουν τὸν χρηστὸν τοῦ Κυρίου ζυγόν, διὰ νὰ ζήσουν ἐλεύθεροι καὶ ἀνεξέλεγκτοι ἐν τῇ ἁμαρτίᾳ;

Καὶ διεῖλεν αὐτοῖς τὸν βίον. Ἡ συγκατάθεσις τοῦ πατρὸς ἄς μὴ νομισθῇ ὡς ἔνδειξις ἀδυναμίας ἢ νοσηρᾶς φιλοστοργίας. Γνωρίζων ὅτι ὁ νεώτερος υἱός του, σκληροτράχηλος καὶ ἀνυπότακτος, μόνον διὰ τῶν παθημάτων θὰ ἐσυνετίζετο, συγκατετέθη ὁ πατὴρ εἰς τὴν χειραφέτησίν του, μὲ τὴν βεβαιότητα ὅτι τὰ παθήματα θὰ τῷ ἐγίνοντο μαθήματα, ὅτι ἀργὰ ἢ γρήγορα θὰ ἐπέστρεφεν εἰς τὸν πατρικὸν οἶκον «σωφρονῶν καὶ ἱματισμένος». Ποσάκις συμφοραὶ ἀτομικαὶ ἢ κοιναί, ἀποστελλόμεναι ὑπὸ τῆς παιδαγωγούσης δικαιοσύνης τοῦ Θεοῦ δὲν ἐχρησίμευσαν ὡς ἐξεγερτήριον σάλπισμα δι' ἀνθρώπους ὑπνώττοντας ἐν τῇ ἁμαρτίᾳ, ἀναισθήτους δὲ πρὸς τὰς ὑπαγορεύσεις τῆς συνειδήσεως, πρὸς τὰς συμβουλὰς καὶ νουθεσίας τῶν ἀνωτέρων!

Καὶ μετ' οὐ πολλὰς ἡμέρας συναγαγὼν ἅπαντα ὁ νεώτερος υἱὸς ἀπεδήμησεν εἰς χώραν μακράν. Ποῦ βιάζονται νὰ φύγουν οἱ ἄσωτοι; Ποῦ ἀποξενοῦνται οἱ ἀρνηταὶ τῆς θρησκευτικῆς ἀληθείας; Ποῦ ἀπέρχονται οἱ ἀσεβεῖς; Ὁ μὲν εἰς τοὺς ἀνθοσκεπεῖς βόθρους τῆς ἠθικῆς ἐξαθλιώσεως, ὁ δὲ εἰς τὴν κατεψυγμένην θάλασσαν τῆς θρησκευτικῆς ἀδιαφορίας, ὁ

τρίτος εἰς τὴν ἄνυδρον καὶ αὐχμηρὰν ἔρημον τῆς ἀθεΐας! Ἀλλὰ πάντας βαρύνει ἡ αὐτὴ ἐγκληματικὴ πρᾶξις, ὅτι ἐγκαταλείπουν τὸ πάτριον ἔδαφος, ἐξέρχονται ἀπὸ τὸ φυσικόν των περιβάλλον, ἀπομακρύνονται ἀπὸ τὴν πηγὴν τῆς ζωῆς καὶ τῆς ὑγείας, τὸν θεόν, καὶ «ἀποδημοῦσιν» εἰς «τὸν κόσμον, τὸν κείμενον ἐν τῷ πονηρῷ», ὅπου «ἀργεῖ τὸ Εὐαγγέλιον» καὶ ἀγνοεῖται ὁ Θεὸς καὶ δὲν μεσουρανεῖ ὁ ἥλιος τῆς Χάριτος. «Ἀποδημοῦσιν εἰς χώραν μακράν», ὅπου ἀντὶ τῶν ζωηφόρων ἀκτίνων τῆς θείας Ἀγάπης, λαμπυρίζουν φῶτα ὕποπτα, ἀπατηλά, σκότια, τὰ φῶτα τῆς ἁμαρτίας.

Καὶ ἐκεῖ διεσκόρπισε τὴν οὐσίαν αὐτοῦ ζῶν ἀσώτως. Ἀλλὰ τί εἶναι ἡ ἀπώλεια τῶν ὑλικῶν ἀγαθῶν παραβαλλομένη πρὸς τὴν ἠθικὴν ζημίαν τοῦ ἐκδεδιῃτημένου βίου; Ὁ ἄσωτος χάνει πρῶτον ὅ,τι πολυτιμότερον ἔχει ὁ ἄνθρωπος ἐπὶ τῆς γῆς, τὴν ἁγνότητα τῆς ψυχῆς, ὑφίσταται ἔπειτα πλήρη φυσικὴν καὶ πνευματικὴν καταστροφήν. Διότι ἡ ἔνοχος συνείδησις μαραίνει τὸ σῶμα, φθείρει τὸν χαρακτῆρα, νεκρώνει τὸ αἴσθημα τῆς ἀνθρωπίνης ἀξιοπρεπείας καὶ τιμῆς.

Καὶ ἐγένετο λιμὸς ἰσχυρὸς κατὰ τὴν χώραν ἐκείνην. Πρὸς λιμὸν ἐξομοιοῦται ἡ κατάστασις τῆς ἁμαρτίας. «Ὅπου γὰρ τῆς σωφροσύνης ὁ σῖτος οὐ γεωργεῖται ἐκεῖ λιμὸς ἰσχυρός. Ὅπου τῆς ἐγκρατείας ἡ ἄμπελος οὐ περύτευται, ἐκεῖ λιμὸς ἰσχυρός. Ὅπου τῆς ἁγνείας ὁ βότρυς οὐ λινοπατεῖται ἐκεῖ λιμὸς ἰσχυρός. Ὅπου τὸ οὐράνιον γλεῦκος οὐ βρύει, ἐκεῖ λιμὸς ἰσχυρός. Ὅπου εὐφορία κακῶν, ἐκεῖ πάντως ἀφορία ἀγαθῶν. Ὅπου εὐθηνία πράξεων πονηρῶν, ἐκεῖ πάντως σπάνις τῶν ἀρετῶν. Ὅπου τῆς φιλανθρωπίας τὸ ἔλαιον οὐ πηγάζει, ἐκεῖ λιμὸς ἰσχυρός», εὐστόχως ἑρμηνεύει ὁ ἱερὸς Χρυσόστομος. Τί ἄλλο πράγματι συναντᾷ τις εἰς τὴν χώραν τῆς ἁμαρτίας, εἰμὴ «λιμὸν ἰσχυρὸν», τὴν ἔνδειαν πάσης εὐγενικῆς ἐπιδιώξεως, τὸ ἀνικανοποίητον τῶν βαθυτέρων ἐφέσεων τῆς καρδίας, τὴν πεῖναν τοῦ ἀνωτέρου ἰδεώδους; Τί ἄλλο ἀπομένει ἀπὸ τὴν ἁμαρτίαν, εἰμὴ τὸ κενὸν τὸ διανοιγόμενον εἰς τὴν ψυχήν, τὸ χάσμα τὸ ὁσημέραι χωρίζον τὸν ἁμαρτωλὸν ἀπὸ τοῦ Ἁγίου Θεοῦ;

Καὶ αὐτὸς ἤρξατο ὑστερεῖσθαι. Ἀρχίζει τώρα ἡ κατιοῦσα κλῖμαξ τοῦ ἀνθρωπίνου ἐξευτελισμοῦ. Σκορπίσας ὁ ἄσωτος υἱὸς τὸν πατρικὸν πλοῦτον, λιμώττων ἤδη καὶ ρακενδύτης, καταντᾷ εἰς τὸ ἀναξιοπρεπὲς ἔργον τοῦ μισθωτοῦ χοιροβοσκοῦ! ***Καὶ ἐκολλήθη ἑνὶ τῶν πολιτῶν τῆς χώρας ἐκείνης καὶ ἔπεμψεν αὐτὸν εἰς τοὺς ἀγροὺς αὐτοῦ βόσκειν χοίρους.*** Καὶ διὰ νὰ συμπληρωθῇ ἡ κατάπτωσις—μὲ δυσκολίαν κατορθώνει νὰ ἀποχωρίζῃ πρὸς διατροφήν του μέρος ***τῶν κερατίων, ὧν ἤσθιον οἱ χοῖροι.***

Ἆραγε εἶναι σπάνιον τὸ ἠθικὸν τοῦτο κατάντημα εἰς τὸν βίον τῶν ἀνθρώπων; Πόσοι εἰς τὸν δρόμον τῆς ζωῆς των δὲν ἀκολουθοῦν τὰ ἴχνη τοῦ ἀσώτου υἱοῦ; Πόσοι, δοῦλοι τῶν παθῶν, δὲν φέρονται ἀπὸ πτώσεως εἰς πτῶσιν, ἀποβάλλοντες ὅλα τὰ ἀγαθά, μὲ τὰ ὁποῖα τοὺς ἐπροίκισεν ἡ

μεγαλόδωρος ἀγάπη τοῦ Θεοῦ, τὰς πνευματικάς, λέγω, καὶ ἠθικάς των ἱκανότητας, τὴν πίστιν, τὴν ἐλπίδα, τὴν εὐφυΐαν, τὴν ἀγάπην πρὸς τὴν ἐργασίαν, πᾶσαν εὐγενῆ τάσιν καὶ ὁρμὴν τῆς ψυχῆς! Σπαταλῶντες ἀφρόνως τὴν εὐγενικὴν ταύτην κληρονομίαν τοῦ Οὐρανίου Πατρός, καταντῶσιν ἐπὶ τέλους «συντρίμματα διακενῆς», «σύροντες τὴν ζωήν των ὡς οἱ ἀνάπηροι οὐραγοὶ στρατοῦ συντετριμμένου» κατὰ τὴν προσφυᾶ ἔκφρασιν δοκίμου διδασκάλου τοῦ Εὐαγγελίου.

* * *

Θὰ ἐμμείνῃ ἄραγε ὁ ἄσωτος υἱὸς ἐν τῇ ἁμαρτίᾳ καὶ θὰ ἀποθάνῃ ἐν τῇ κακίᾳ του ὁ ἁμαρτωλός, ἢ θὰ ἀφυπνισθῇ ἐπὶ τέλους ἡ ὑπνώττουσα συνείδησίς του καὶ θὰ νοσταλγήσῃ τὴν ζωὴν τῆς ἁγνότητος, τὰς εὐτυχεῖς ἡμέρας τῆς τόσον εὐεργετικῆς κηδεμονίας τοῦ Πατρός; Ὤ! Ἐὰν ἀνίστατο ἀπὸ τὴν πτῶσίν του, ἐὰν ἐπόθει νὰ ἐπανέλθῃ εἰς τοὺς κόλπους τῆς Πατρικῆς Ἀγάπης!

Εἰς ἑαυτὸν δὲ ἐλθὼν εἶπε· πόσοι μίσθιοι τοῦ πατρός μου περισσεύουσιν ἄρτων, ἐγὼ δὲ λιμῷ ἀπόλλυμαι! Ἐν τῇ ἀφορήτῳ ἐκείνῃ δυστυχίᾳ του, ἀντιπαραβάλλει ὁ ἄσωτος τὰ πρῶτα πρὸς τὰ νῦν. Ἐκεῖ ὁ πλοῦτος καὶ ὁ χορτασμός, ἐδῶ ἡ ἔνδεια καὶ ὁ λιμός. Ἐκεῖ ἡ γαλήνη τῆς ἁγνότητος, ἐδῶ ἡ ὀδύνη τῆς ἁμαρτίας. Ἐκεῖ ἡ χαρὰ τῆς ζωῆς, ἐδῶ τὸ φάσμα τοῦ θανάτου. Πῶς νὰ μὴ νοσταλγήσῃ τὴν πατρικὴν ἑστίαν, ὅπου οἰκεῖοι καὶ ξένοι, δοῦλοι καὶ ἐλεύθεροι, κύριοι καὶ ὑπηρέται εὑρίσκουσι τροφήν, προστασίαν, περίθαλψιν; «Πόσοι μίσθιοι τοῦ πατρός μου. . . .»! Πῶς νὰ μὴ ἀναπολήσῃ ὁ ἁμαρτωλὸς τὰς εὐτυχεῖς ἡμέρας τῆς πατροπαραδότου εὐσεβείας, τῆς ἀπολυπραγμονήτου πίστεως, ὅτε μὲ τόσους ἄλλους, ταπεινοὺς καὶ ἀσήμους κατὰ κόσμον, ἐκοινώνει καὶ αὐτὸς τῶν ἀγαθῶν τῆς θρησκείας καὶ μετελάμβανε τραπέζης ἀθανάτου;

Ὅσον προχωρεῖ εἰς τὴν ἀναπόλησιν καὶ τὴν ἀντιπαραβολήν, τόσον ζωηρότερος γίνεται ὁ πόθος τῆς ἐπιστροφῆς. Ἴσως θὰ κλονισθῇ ἀκόμη μεταξὺ ἀποφάσεως καὶ ἐκτελέσεως. Ἴσως θὰ κρατήσουν ἀκόμη τὴν ψυχήν του δεσμίαν τὰ θέλγητρα τῆς ἁμαρτίας καὶ τῶν ἀπολαύσεων αἱ σειρῆνες. Ἀλλὰ θὰ ὑπερνικήσῃ ἐπὶ τέλους τὸ ἀγαθὸν φρόνημα. Θὰ ἐπέλθῃ ἐπὶ τέλους διὰ τῶν παθημάτων ἡ κάθαρσις. Θὰ ἔλθῃ πρὸς τὸν Πατέρα, μὲ τὴν ἀπόφασιν νὰ ὑπηρετήσῃ ἐν ἀνάγκῃ παρ' αὐτῷ «ὡς εἷς τῶν μισθίων». «Ἀναστάς, πορεύσομαι πρὸς τὸν πατέρα μου».

Καὶ ἀναστὰς ἦλθε πρὸς τὸν πατέρα αὐτοῦ. Εὐλογημένη ἡ στιγμὴ τῆς ἐξεγέρσεως τοῦ ἁμαρτωλοῦ, τῆς ἀποφάσεώς του νὰ ἐπανέλθῃ εἰς τὸν θεόν! Μακαρία ἡ στιγμὴ τῆς ἐσωτερικῆς ἐκείνης συντριβῆς, ἡ ὁποία κυοφορεῖ τὴν μετάνοιαν καὶ ἐπιστροφήν. Δὲν εἶναι συνήθης ἐξωτερικὴ ἀλλαγὴ καταστάσεως. Εἶναι δευτέρα γέννησις ἡ ἐπιστροφὴ εἰς τὸν θεὸν Πατέρα, εἶναι ἀνακαίνωσις, ἀνάστασις.

Ὁποία δὲ εἶναι ἡ διάθεσις τοῦ Πατρὸς πρὸς τὸν ἄσωτον υἱόν; Μήπως μνησικακεῖ διὰ τὴν ἀσύνετον διαγωγήν του; Μήπως τὸν κατηράσθη ἕως θανάτου; Ἄπαγε! Ὁ θεός, «μὴ θέλων τὸν θάνατον τοῦ ἁμαρτωλοῦ ὡς τὸ ἐπιστρέψαι καὶ ζῆν αὐτὸν» μακροθυμεῖ ἐν τῇ ἀγάπῃ του. Ἀναμένει τὴν ἀβίαστον καὶ ἐλευθέραν ἀπὸ μέρους τοῦ ἁμαρτωλοῦ προσαγωγὴν τῶν εὐνοϊκῶν ἐκείνων ὅρων, ὑπὸ τοὺς ὁποίους ἡ συγχωροῦσα χάρις του θὰ ἐπιφέρῃ τὴν ἴασιν. Οὔτε ἡ ἀπὸ τῆς αὐθάδους ἐκείνης ἀπαιτήσεως βαρεῖα προσβολή, οὔτε ὁ ἄσωτος βίος μακρὰν τοῦ πατρίου οἴκου, ἴσχυσαν νὰ ψυχράνουν τὴν ἀγάπην τοῦ Πατρός. Ἡ ἐλπιζομένη ἐπιστροφὴ τοῦ ἀποδήμου ἐν τῇ ἁμαρτίᾳ υἱοῦ ὡς ὅραμα γλυκὺ φωτίζει τὰς σκοτεινὰς ἡμέρας του. Καὶ πρὸς τοῦτο συγκεντρώνων ὅλην τὴν ψυχήν του δὲν ἀποσπᾷ τὸ βλέμμα ἀπὸ τὴν ὁδόν, ἐκ τῆς ὁποίας προσδοκᾷ νὰ τὸν ἐπανίδῃ, νὰ τὸν «ἀπολάβῃ ὑγιαίνοντα», ἁγνὸν καὶ καθαρὸν ἐν τῇ μετανοίᾳ, ἐγκαινίζοντα νέαν ζωήν.

Καὶ ἰδοὺ τὸ ὡραῖον ἐκεῖνο ὅραμα τῆς πατρικῆς ἀγάπης γίνεται πραγματικότης. Ὁ ἄσωτος υἱὸς ἐπανέρχεται. Ἀσυγκράτητος ὁ πατὴρ εἰς τὴν χαράν του, σπεύδει, ἐξέρχεται εἰς ὑπάντησιν, τὸν ἐναγκαλίζεται μὲ ἐγκαρδιότητα, τὸν καταφιλεῖ. Τὸ πελιδνὸν ἐκεῖνο ἀπὸ τὸν φόβον καὶ τὴν ἁμαρτίαν πρόσωπον, ὑπὸ τὴν ζωογόνον πνοὴν τοῦ πατρικοῦ φιλήματος, φωτίζεται, ἱλαρύνεται, λαμβάνει τὴν ὡραίαν ἀνάχρωσιν τῆς ὑγείας. Καὶ μόλις τώρα λαμβάνει τὸ θάρρος ὁ δυστυχὴς νέος νὰ ἀρθρώσῃ ὀλίγας λέξεις μετανοίας. ***Πάτερ, ἥμαρτον εἰς τὸν οὐρανὸν καὶ ἐνώπιόν σου καὶ οὐκέτι εἰμὶ ἄξιος κληθῆναι υἱός σου.*** Θὰ ἤθελεν ἀκόμη νὰ προσθέσῃ, καθὼς εἶχε προσχεδιάσῃ, ***ποίησόν με ὡς ἕνα τῶν μισθίων σου.*** Ἀλλὰ δὲν ἐπρόφθασε. Τὰ δάκρυά του, δάκρυα μετανοίας εἰλικρινοῦς, ἐκπλύνοντα τὸν ῥύπον τῆς ἁμαρτίας, συνεκίνησαν μυχιαίτατα τὴν πατρικὴν καρδίαν. Καὶ ἡ συγγνώμη ἤδη εἶχε δοθῇ. Καὶ ἐξηγγέλθη πανηγυρικῶς εἰς μίαν ὑπερόχως λυρικὴν ἀποστροφὴν πρὸς τοὺς ὑπηρέτας. ***Ἐξενέγκατε τὴν στολὴν τὴν πρώτην καὶ ἐνδύσατε αὐτὸν καὶ δότε δακτύλιον εἰς τὴν χεῖρα αὐτοῦ καὶ ὑποδήματα εἰς τοὺς πόδας, καὶ ἐνέγκαντες τὸν μόσχον, τὸν σιτευτὸν θύσατε καὶ φαγόντες εὐφρανθῶμεν, ὅτι οὗτος ὁ υἱός μου νεκρὸς ἦν καὶ ἀνέζησε καὶ ἀπολωλὼς ἦν καὶ εὑρέθη.***

* * *

Ἀλλά, πρόκειται περὶ ***παραβολῆς***, θὰ ἀντείπωσιν ἴσως οἱ ἄνθρωποι τῶν προχείρων ἀντιρρήσεων. Εἶναι παλαιὸν μυθιστόρημα ἤ, τὸ πολύ, ἀτομικὴ περιπέτεια ἑνὸς ἀνθρώπου, χωρὶς καμμίαν διδακτικὴν ἐπικαιρότητα δι' ἡμᾶς τοὺς σημερινοὺς χριστιανούς, θὰ ἐπιπροσθέσουν οἱ ἐπιπόλαιοι, «οἱ φρόνιμοι παρ' ἑαυτοῖς». Πλάνη! Ἡ περίπτωσις τοῦ ἀσώτου εἶναι, παραβολική, ἔκφρασις τῆς ἀντιθέου διαγωγῆς ἑνὸς ἑκάστου ἀπὸ ἡμᾶς. Εἶναι τὸ δρᾶμα τῆς

ἁμαρτίας, ἐξαλλάτον μὲν ὡς πρὸς τὰς ἐξωτερικὰς συνθήκας καὶ τὴν μορφὴν κατὰ τὰ ἄτομα ἕκαστα—διότι πολύμορφος καὶ πολύτροπος εἶναι ἡ ἁμαρτία—ἐπαναλαμβανόμενον ὅμως εἰς χιλιάδας καὶ μυριάδας χριστιανῶν, μὲ τὴν αὐτὴν πάντοτε ὑπόθεσιν, τὴν ἀποστασίαν ἀπὸ τοῦ Θεοῦ.

Ἀλλ' ἐὰν πολυάριθμοι εἶναι οἱ χριστιανοὶ οἱ ἀναγνωρίζοντες ἑαυτοὺς εἰς τὸ οἰκτρὸν ἐκεῖνο κατάντημα τοῦ ἀσώτου υἱοῦ, πόσοι ὅμως εἶναι οἱ «ἐρχόμενοι εἰς ἑαυτούς» καὶ νοσταλγοῦντες τὴν ἐπιστροφὴν εἰς τὸν Θεὸν Πατέρα; Εἶναι πολλοὶ ἆρά γε οἱ αἰσθανόμενοι τὴν παραβολὴν τοῦ ἀσώτου ὡς σάλπισμα ἠθικῆς ἐξεγέρσεως, ἀπὸ τοῦ ὕπνου τῆς ἁμαρτίας, σήμερον ἰδίᾳ, ὅ τε ἡ Ἐκκλησία μᾶς προπαρασκευάζει διὰ τὸ στάδιον τῆς Ἁγίας καὶ Μεγάλης Τεσσαρακοστῆς, τὸ κατ' ἐξοχὴν τοῦτο στάδιον τῆς πνευματικῆς περισυλλογῆς καὶ μετανοίας; Ὡς ἄνθρωποι εὐένδοτοι εἰς τὴν εὐπερίστατον ἁμαρτίαν, συχνότατα ρυπαίνομεν τὴν ψυχὴν καὶ δεσμοῦμεν τὴν συνείδησιν μὲ τὰ δεσμὰ τῶν κακῶν μας πράξεων. Ποῦ λοιπὸν θὰ ἀναζητήσωμεν τὴν κάθαρσιν καὶ τὴν λύτρωσιν; Ποῦ θὰ εὕρωμεν τὴν ἐπανορθωτικὴν συγγνώμην, τὴν ἀνακαινίζουσαν ψυχὰς καὶ ἀποκαθιστῶσαν ἡμᾶς εἰς τὸ ἀξίωμα τῶν τέκνων τοῦ Θεοῦ. Ἀλλὰ ποῦ ἀλλαχοῦ παρὰ εἰς τὴν Ἐκκλησίαν, εἰς τὴν ὁποίαν παρακατέθετο ὁ Κύριος ὅλην τὴν χαριν καὶ τὴν ἀξιομισθίαν τῆς λυτρωτικῆς θυσίας του, εἰς τὴν Ἐκκλησίαν, τὴν ὁποίαν καὶ περιέβαλε μὲ τὴν δύναμιν τοῦ «ἀφιέναι ἁμαρτίας»;

Πρὸς αὐτὴν λοιπὸν καὶ πρὸς τοὺς λειτουργούς της ἂς διευθύνωμεν τὸ βῆμα, ὁσάκις αἰσθανόμεθα τὴν συνείδησιν βεβαρημένην ὑπὸ τῆς ἁμαρτίας. Ἐν αὐτῇ καὶ δι' αὐτῆς ἂς ζητῶμεν ἑκάστοτε τὴν λυτρωτικὴν συγγνώμην τοῦ Οὐρανίου Πατρός, εἰς μίαν θερμὴν καὶ εἰλικρινῆ ἐξομολόγησιν «Πάτερ, ἥμαρτον εἰς τὸν οὐρανὸν καὶ ἐνώπιόν σου». Καὶ ὁ Θεός, ὁ πλήρης ἐλέους καὶ οἰκτιρμῶν καὶ φιλανθρωπίας, εἶναι πάντοτε πρόθυμος νὰ ἐνδύσῃ ἡμᾶς καὶ πάλιν μὲ τὴν καλλίστην στολὴν τῆς ἁγνότητος καὶ νὰ κοσμήσῃ τὴν δεξιάν μας μὲ τὸν ἀρραβῶνα τῆς ἀγάπης του καὶ τοὺς πόδας μὲ τὴν ὑπόδησιν τῆς χάριτος, καὶ νὰ πανηγυρίσῃ τὴν ἐπιστροφήν μας μὲ τὴν θυσίαν τοῦ ἀμώμου ἀμνοῦ, τοῦ «ἀπὸ καταβολῆς κόσμου ἐσφαγμένου» καὶ νὰ θρέψῃ καὶ ζωοποιήσῃ ἡμᾶς εν τῷ μυστηρίῳ τῆς εὐχαριστίας διὰ τοῦ σώματος καὶ τοῦ αἵματος τοῦ Χριστοῦ. Τὴν πατρικὴν χαράν του ἐπὶ τῇ ἐπιστροφῇ μας θὰ τὴν ἐξαγγείλῃ διὰ τοῦ πνευματικοῦ πατρός, δι' αὐτῆς ταύτης τῆς συνειδήσεώς μας, ἡ ὁποία ἠρεμοῦσα πλέον καὶ ἀπηλλαγμένη ἀπὸ τοὺς θορύβους τῆς ἁμαρτίας, θὰ ἀναδίδῃ εὐκρινῶς τοὺς φθόγγους τῆς οὐρανίας ἐκείνης μελῳδίας «εὐφρανθῆναι δεῖ καὶ χαρῆναι, ὅτι ὁ υἱός μου οὗτος νεκρὸς ἦν καὶ ἀνέζησε καὶ ἀπολωλὼς ἦν καὶ εὑρέθη».

† Ο ΦΙΛΑΔΕΛΦΕΙΑΣ ΑΙΜΙΛΙΑΝΟΣ

ΓΝΩΜΙΚΑ

Τὰ κυρίως ἠθικὰ ποιήματα Γρηγορίου τοῦ Ναζιανζηνοῦ τελειώνουν μὲ τὸ προεξετασθὲν ΚΘ΄ ἔπος. Τὰ μετὰ τοῦτο ἕνδεκα ἔπη περιλαμβανόμενα εἰς στίχους 778 εἶναι δευτερευούσης σημασίας. Ἀλλὰ καὶ ἐξ αὐτῶν μᾶλλον ἐνδιαφέροντα καὶ μὲ κάποιαν πρωτοτυπίαν ἀξιοσημείωτον ἀναγινώσκονται τὰ πρῶτα πέντε, ἤτοι τὸ Λ΄ φέρον τὴν ἐπιγραφὴν «Στίχων ἡ ἀκροστιχὶς τῶν πάντων στοιχείων, ἑκάστου ἰάμβου τέλος παραινέσεως ἔχοντος», τὸ ΛΑ΄ ἐπιγραφόμενον «Γνῶμαι δίστιχοι», τὸ ΛΒ΄ «Γνωμικὰ δίστιχα», τὸ ΛΓ΄ «Γνωμολογία τετράστιχος» καὶ τὸ ΛΔ΄ «Ὅροι παχυμερεῖς».

Ὅπως φαίνεται ἐκ τῆς ἐπιγραφῆς, τὸ Λ΄ ἔπος σύγκειται ἐξ ἰαμβικῶν στίχων 24, ὧν ὁ πρῶτος ἀρχίζει μὲ τὸ Α καὶ ὁ τελευταῖος μὲ τὸ Ὠμέγα. Κάθε στίχος εἶναι καὶ μία συμβουλή, πλὴν τῶν στίχων 4, 19 καὶ 22, οἵτινες φέρουν τύπον γνωμικῶν, καὶ τοῦ 24ου στίχου:

Ὦ, τίς φυλάξει ταῦτα καὶ σωθήσεται;

Μὲ τὴν ἰδίαν ἀκροστιχίδα ἄς τὸ μεταφέρωμεν εἰς τὴν σημερινὴν γλῶσσαν.

Αρχὴν καὶ τέλος ὅλων νόμιζε τὸν Θεόν.
Βέβαιον κέρδος τῆς ἡμέρας εἶναι ἡ δαπάνη τῆς ζωῆς.
Γνώριζε ὅλας τὰς καλὰς πράξεις.
Δεινὸν πρᾶγμα ἡ πενία, χειρότερον ὁ κακὸς πλοῦτος.
Εὐεργετῶν ὁ ἄνθρωπος μιμεῖται τὸν θεόν.
Ζήτησε χρηστότητα ἠθῶν.
Ἡ σαρκικὴ ἐπιθυμία νὰ μὴ σὲ κυριεύῃ.
Θὰ πέσῃς ἔξω ἐὰν δὲν γίνῃς κύριος τοῦ θυμοῦ.
Ἴσως χρειάζεται ἀκίνητον ὄμμα καὶ μέτρον τῆς γλώσσης.
Κλειδὶ εἰς τὰ ὦτα καὶ ὄχι γέλοια πορνικά.
Λυχνάρι τῆς ζωῆς ὁ νοῦς νὰ εἶναι.
Μὴ συγχέῃς τὸ εἶναι μὲ τὸ φαίνεσθαι.
Νὰ ἐννοῇς τὰ πάντα, νὰ πράττῃς τὰ θεμιτά.
Ξένος εἶσαι ἐπὶ τῆς γῆς, τίμα τοὺς ξένους.
Ὅταν ἐπικρατῇ γαλήνη, μὴ λησμονῇς τὴν ἀνεμοζάλην.
Πᾶν τὸ ἐκ Θεοῦ εὐπρόσδεκτον.
Ράπισμα ἀπὸ δίκαιον προτιμότερον θωπείας ἀπὸ κακόν.
Σύχναζε εἰς τὰς οἰκίας τῶν σοφῶν καὶ μὴ τῶν πλουσίων.
Τὸ μικρὸν εἶναι μέγα ὅταν ἔχῃ μεγάλας συνεπείας.

*Υ*περηφάνεια καὶ σοφία δὲν συμβιβάζονται.

*Φ*υλάξου μὴ πέσῃς καὶ μὴ γελᾷς μὲ τὸ πέσιμον ἄλλων.

*Χ*αρὰ νὰ σὲ φθονοῦν διὰ τὴν ἀξίαν σου, ἐντροπὴ εἶνε νὰ φθονῇς.

*Ψ*υχικὰς θυσίας πρὸ παντὸς θέλει ὁ θεός.

Ὦ ποῖος θὰ φυλάξῃ τὰς ἀνωτέρω συμβουλὰς πρὸς σωτηρίαν του;

Πολλαὶ ἂν ὄχι καὶ ὅλαι αἱ ἀνωτέρω γνῶμαι συναντῶνται περίπου αὐτολεξεὶ εἰς ἕτερα ἔπη. Οὕτω π. χ. ὁ δεύτερος στίχος συμπίπτει μὲ τοὺς στίχους 37—38 τοῦ ΙΔ′ ἠθικοῦ, ὁ δὲ 18ος μὲ τὸν στίχον 341 τοῦ ΙΒ′ ἱστορικοῦ εἰς ἑαυτὸν ἔπους. Ἰδοὺ οἱ δύο τελευταῖοι πρὸς σύγκρισιν:

Σοφῶν θύρας ἔκτριβε πλουσίων δὲ μή.

Θύρας κρατούντων ἐκτρίβοντες, οὐ σοφῶν.

Ἐκ τῆς συγκρίσεως προκύπτει ἀδιαφιλονεικήτως ὅτι ὁ ποιητὴς ἀμφοτέρων εἶναι εἷς καὶ ὁ αὐτός.

Τριάκοντα ἓν γνωμικά, ὑπὸ μορφὴν ἰσαρίθμων διστίχων ἡρωελεγειακῶν, ἀποτελοῦν τὸ περιεχόμενον τοῦ ΛΑ′ ἠθικοῦ ἔπους. Ὁ ποιητὴς παρέχει ἀρίστας συμβουλὰς διὰ τὴν ζωὴν τοῦ Χριστιανοῦ. Τὸ πρῶτον δίστιχον ἔχει ὡς ἑξῆς :

Γυμνὸς ὅλος βιότοιο τάμοις ἅλα, μηδὲ βαρεῖα
Ναῦς ἐπὶ πόντον αὐτίκα δυσομένη.

Δηλ.Γυμνὸς ὅλως διόλου πέρνα τὴν θάλασσαν τοῦ βίου. Γυμνός, ὄχι βεβαίως ἀρετῶν, ἀλλὰ κακιῶν καὶ φροντίδων. Ἡ εἰκὼν εἶναι ἐπιτυχημένη, διότι ὁ κολυμβῶν εἰς τὴν θάλασσαν πρέπει νὰ εἶναι ὁλόγυμνος διὰ νὰ εἶναι ἐλαφρότερος. Αἱ φροντίδες καὶ αἱ κακίαι ἀντιστοιχοῦν πρὸς τὰ βαρέα φορέματα, τὰ ὁποῖα φορούμενα ὑπὸ τοῦ κολυμβῶντος καὶ βρεχόμενα δυσκολεύουν τὸ κολύμβημα μὲ τὸ βάρος των. Καὶ τὸ παραφορτωμένον πλοῖον δὲν ἀργεῖ νὰ βυθισθῇ.

Εἰς ὅλα τὰ δίστιχα ἐνυπάρχει πνεῦμα καὶ χάρις. Διὰ αὐτὸ χωρὶς νὰ ἐκλέξω θὰ παραφράσω ἕτερα ὀκτώ, ἀφίνων εἰς τὸν φιλομαθῆ τὴν περιέργειαν τῆς μελέτης τῶν ἐπιλοίπων.

Θὰ ἀποθάνῃς ὀλιγώτερον, ἐὰν πάντοτε ἔχῃς εἰς τὸν νοῦν σου τὸν ψυχρὸν θάνατον!
(στίχ. 3—4)

Τὸ κύλισμα τοῦ χρόνου παρασύρει τοὺς ἐλαφρόνους, ὁ δὲ σταθερὸς εἰς τὴν πίστιν σταθερὰν ζωὴν κερδίζει.
(στίχ. 9—10)

Κακὴ ζωὴ καὶ κακὸς λόγος εἶναι τὸ ἴδιον σχεδόν, ἐπειδὴ τὸ ἓν συνεπάγει τὸ ἕτερον.
(στίχ. 13 — 14)

Ὁ μὴ βλέπων τὸν ὄλεθρον ποὺ θὰ προέλθῃ ἀπὸ τὰς κακίας του εἶναι τυφλὸς βλέπων!
(στίχ. 19)

Πλούτιζε κατὰ θεὸν καὶ θεώρει ὅλον τὸν κόσμον καὶ τὰ τοῦ κόσμου ὡς νήματα ἀράχνης...

(στίχ. 27 — 28)

Μήτε ἄκαμπτος δικαιοσύνη μήτε φρόνησις ἀγκυλόεσσα! Πᾶν μέτρον ἄριστον.

(στίχ. 41 — 42)

Ὁ χρυσὸς δοκιμάζεται μὲ τὸ πῦρ καὶ ὁ ἀγαθὸς μὲ τὰς λύπας. Συνήθως εἶναι προτιμότερος ὁ πόνος τῆς ἀπαθείας.

(στίχ. 51 — 52)

Ἀφίνων τὸν κόσμον καὶ τὰς φροντίδας καὶ τὰ βάρη του ἄνοιξε τὰ πανιὰ πλέων πρὸς τὴν ἐπουράνιον ζωήν.

(στίχ. 59 — 60)

Ἐπὶ τούτοις ἄξιον σημειώσεως τυγχάνει ὅτι τὸ ποίημα τοῦτο ἀφαιρουμένου τοῦ 61ου στίχου φέρει ἀκροστιχίδα τὸ δίστιχον :

Γνῶμαι Γρηγορίου, δίστιχος εὐεπίη
Ἐσθλὸν ἄθυρμα νέοις καὶ χάρις ἐξοδίη.

Εἰς τὰ ἔπη τοῦ Γρηγορίου συναντᾶται καὶ ἕτερον φέρον ἀκροστιχίδα δίστιχον. Τοῦτο εἶναι τὸ ΙΔ΄ ἱστορικὸν ἐπιγραφόμενον ***Εἰς ἑαυτὸν καὶ πρὸς τοὺς φθονοῦντας***, οὗ ἀκροστιχίς:

Γρηγορίου ἱερῆος ἀθύρματα τε στοναχαί τε
Τέρπεσθ' οἶσι φίλον, πήμασιν ἡμετέροις!

Ἐπίσης ἀκροστιχίδα δίστιχον φέρει καὶ τὸ ΛΓ΄ ἠθικὸν ἔπος. Ἀλλὰ πρὶν φθάσωμεν εἰς αὐτό, εἶναι ἡ σειρὰ νὰ ἐξετάσωμεν τὸ προηγούμενόν του ΛΒ΄ τὸ ὁποῖον ἐπιγράφεται ***Γνωμικὰ δίστιχα*** καὶ ἀποτελεῖται ἀπὸ 146 στίχους, ἐμπεριέχον ἑβδομήκοντα τρεῖς γνώμας τοῦ τόσον γονίμου ὅσον καὶ τοῖς πολλοῖς ἀγνώστου χριστιανοῦ ποιητοῦ μας.

Γνωμικὰ δίστιχα ἑβδομήκοντα τρία τὸν ἀριθμόν, εἰς ἰαμβικὸν τρίμετρον, μὲ πλούσιον περιεχόμενον τὸν ὁποῖον ἤντλησεν ὁ ποιητὴς ἐκ τῆς Ἁγίας Γραφῆς, ἐκ τῆς μελέτης τῶν ἀρχαίων καὶ ἐξ ἰδίας πείρας, περιλαμβάνονται εἰς 146 ρέοντας στίχους τοῦ ΛΒ΄ ἠθικοῦ ἔπους. Ἐν ὑποσημειώσει ὑπάρχουν καὶ δύο ἀκόμη στίχοι ἀναβιβάζοντες τὸ ὁλικὸν εἰς 148, στίχοι εὑρεθέντες μόνον εἰς τὸν ὑπ' ἀρ 1277 κώδικα, θεωρηθέντες νόθοι καὶ διὰ τοῦτο μὴ καταχωρηθέντες εἰς τὴν σειρὰν τοῦ κειμένου (Migne ΛΖ΄ σ. 927). Τὸ δίστιχον τοῦτο ἔχει ἰδιορρυθμίαν ἀξιοσημείωτον διότι ὁ μὲν πρῶτος στίχος ἔχει πέντε οὐσιαστικά, ὁ δὲ δεύτερος πέντε ρήματα εἰς τὸ β΄ πρόσωπον τῆς προστακτικῆς καὶ διὰ νὰ ἐννοηθῇ πρέπει νὰ ἀναγνωσθῇ κατὰ σειρὰν τὸ πρῶτον οὐσιαστικὸν μὲ τὸ πρῶτον ρῆμα, τὸ δεύτερον οὐσ. μὲ τὸ δεύτερον ρ. καὶ οὕτω καθεξῆς.

Στρωμνὴν κλίνην δάκρυα θάνατον κρίσιν
λοῦε βρέχε στάλαζε πρόσβλεπε τρέμε.

Δὲν στερεῖται πιθανότητος ἡ ὑπόθεσις τὸ περίεργον αὐτὸ δίστιχον νὰ εἶναι προσθήκη ἀντιγραφέως κωδικογράφου φιλοδοξήσαντος νὰ προσθέσῃ ἰδικήν του ἢ ἄλλοθέν ποθεν ἐρανισθεῖσαν ἰαμβικὴν διστιχίαν, ἥτις πρὸς δυστυχίαν του δὲν ἐλήφθη ὑπ᾿ ὄψιν καὶ ἐξωστρακίσθη εἰς τὸ περιθώριον ὡς μὴ συναντωμένη εἰς ἄλλους κώδικας. Ὁπωσδήποτε, εἶναι σύνθεσις μοναδικὴ καὶ ὅμοιον ἢ ἀνάλογον δὲν ἔχω συναντήσει εἰς τὰ ἔπη τοῦ Γρηγορίου, ὧν ὁ ἀριθμὸς τῶν στίχων ἀνέρχεται ἀκριβῶς εἰς 17541.

Ὡς πρὸς τὴν γλῶσσαν παρατηρητέον ὅτι ἡ τῶν γνωμικῶν ποιημάτων δὲν εὑρίσκεται εἰς τὸ ὕψος τῶν πρό. Εἶναι ἁπλουστέρα καὶ πλησιεστέρα εἰς τὴν ποιητικὴν γλῶσσαν τοῦ Εὐριπίδου, τὸν ὁποῖον ὡς ἀπὸ σκηνῆς φιλόσοφον πολλαχοῦ ὑπενθυμίζει ὁ ἀπὸ ἄμβωνος ποιητὴς θεολόγος Γρηγόριος. Καὶ διὰ νὰ μὴ θεωρηθῶ ἀβάσιμα καὶ ἀόριστα λέγων περὶ ἀλληλεπιδράσεων—λίαν εὐεξηγήτων ἄλλως τε τοῖς περὶ τὴν φιλολογίαν ἀσχολουμένοις παρατίθημι τοὺς ἰαμβικοὺς στίχους τοῦ Εὐριπίδου:

Σοφὴν δὲ μισῶ· μὴ γὰρ ἔν γ᾿ ἐμοῖς δόμοις
Εἴη φρονοῦσα πλεῖον ἢ γυναῖκα χρή.
Τὸ γὰρ πανοῦργον μᾶλλον ἐντίκτει Κύπρις
ἐν ταῖς σοφαῖσιν· ἡ δ᾿ ἀμήχανος γυνὴ
γνώμῃ βραχείᾳ, μωρίαν ἀφηρέθη.

(Ἱππόλ. 640—944)

καὶ συγκριθήτωσαν οὗτοι πρὸς τοὺς τέσσαρας ἰαμβικοὺς τοῦ ὑπὸ μελέτην ποιήματος:

Γνῶσις βροτοῖς μέγιστον ἐν βίῳ κλέος·
κακὸν δὲ αὕτη τοῖς κακῶς κεχρημένοις.
Κενὴ σε δόξα μηδόλως συναρπάσῃ
καὶ γὰρ πανοῦργον τοῦτο τοῖς ἁπλουστέροις.

(στίχ. 8 — 12)

Τὸ 12ον δίστιχον εἶναι ἐμπνευσμένον ἐκ τῆς Σοφίας Σολομῶντος:

Χείλη σοφὰ στάζουσιν ἥδίστους λόγους
φάρυγξ δὲ πικρὸς ἐξερεύγεται μάχας

ἐνῷ τὸ 18ον ἀποδίδει εἰς στίχους καὶ δικαιολογεῖ τὴν ἀρχαίαν παροιμίαν Παχεῖα γαστὴρ λεπτὸν οὐ τίκτει νόα:

Νοῦν λεπτὸν ὄγκος ἐκδιώκει γαστέρος
τἀναντία γὰρ τοῖς ἐναντίοις μάχῃ.

καὶ τοῦ 22ου ὁ μὲν πρῶτος στίχος ὑπενθυμίζει τὴν φράσιν τοῦ Περικλέους ἐν τῷ Ἐπιταφίῳ «Ἀνδρῶν γὰρ ἐπιφανῶν πᾶσα γῆ τάφος» καὶ ἔχει ὡς ἑξῆς:

Παντὶ βροτῷ θνήσκοντι πᾶσα γῆ τάφος

ὁ δὲ δεύτερος τὸ Γῆ καὶ εἰς γῆν ἀπελεύσει:

Πᾶν γὰρ τὸ ἐκ γῆς, γῆ τε καὶ εἰς γῆν πάλιν.

Ὁποῖος εὐφυὴς συνδυασμὸς Ἁγίας Γραφῆς καὶ Θουκυδίδου, οἷον θαυμάσιον μῖγμα ἔσωθεν καὶ θύραθεν σοφίας! Καὶ πῶς νὰ μὴ στενοχωρηθῇ τις διὰ τὴν ἐπιπολαιότητα μὲ τὴν ὁποίαν ὁμόγλωσσοι πατρολογιογράφοι ἀντέγραψαν ἀτυχεῖς κρίσεις περὶ τοῦ Γρηγορίου ὡς ποιητοῦ ὅν ἐγνώρισαν ὀλίγοι καὶ ἐμελέτησαν ὀλίγιστοι, ξένοι καὶ αὐτοί, περὶ ποιήσεως ἧς οὐδ' ἄκροις χείλεσιν ἐγεύσαντο, οὐδὲ τὸν ἀκριβῆ ἀριθμὸν τῶν στίχων ἀξιώσαντες εὑρεῖν καὶ ἀναγράψαι! Ἐνῶ δὲ ἡ ἡμετέρα Πατρολογία ὤφειλεν ἀρκετὰς σελίδας νὰ ἀφιερώσῃ εἰς τὸ κεφάλαιον περὶ τοῦ Γρηγορίου ὡς ποιητοῦ, δὲν ἐπεκτείνεται δεόντως εἰς τὸ σημεῖον τοῦτο, ἢ ἄν κάμνῃ τοῦτο δὲν λέγει κρείσσονα τῆς σιγῆς! Ὁ ἀναγινώσκων καὶ τὰς τρεῖς ὁμογλώσσους τῶν νεωτέρων χρόνων Πατρολογίας δὲν κλείει τὸ βιβλίον ὑπὸ τὴν ἐντύπωσιν ὅτι ὁ Δ' αἰὼν ἐγέννησε τοιοῦτον πολυμαθῆ ποιητὴν καὶ εὐφυῆ στιχοπλόκον. Μέχρι τινὸς καλλίτερα ἐκφράζεται ἡ Πατρολογία Κ. Κοντογόνου (1853) ἡ ὁποία τουλάχιστον παραθέτει κατάλογον τῶν ποιημάτων μὲ τὰς ἐπιγραφὰς καὶ τὸ εἶδος τῶν στίχων (σ 579 — 586), περαιτέρω δὲ ἀναγράφει στίχους τινὰς τῶν ἐπῶν. Μερικοὺς στίχους ἀναγινώσκομεν καὶ εἰς ὑποσημείωσιν τῆς Πατρολογίας Μπαλάνου, ὁ ὁποῖος ἄγνωστον διατὶ δὲν ἐπροτίμησε νὰ ἐκλέξῃ ἐκ τῶν καλλιτέρων, προκρίνας τινὰς ἐκ τῶν ἱστορικῶν ἐπῶν καὶ δὴ ἐν οἷς σατυρίζονται ἤθη καὶ πρόσωπα τῆς ἐποχῆς τοῦ ποιητοῦ.

Τίς ἡ ἀνάγκη νὰ ὑποσημειώνωνται στίχοι τόσον ὀλίγον ἐποικοδομητικοί, ἢ ἀκριβῶς εἰπεῖν, τελείως ἀποθαρρυντικοί, ὀλεθρίως ἐπιδρῶντες ἐπὶ τῆς ψυχῆς τοῦ παρόντος σπουδαστοῦ τῆς θεολογίας καὶ μέλλοντος κληρικοῦ τῆς ἡμετέρας Ἐκκλησίας;

Ἄλλως τε προκειμένου νὰ δοθῇ ὡς δεῖγμα περικοπὴ συγγράμματος δὲν πρέπει νὰ ἐκλέγεται ἡ ὀλιγώτερον χαρακτηρίζουσα τὸν συγγραφέα. Ἡ ἐν τῇ Πατρολογίᾳ Μπαλάνου παράθεσις στίχων τινῶν ἐκ τῶν ἐπῶν τιμᾷ τὸν σοφὸν καθηγητὴν τοῦ Πανεπιστημίου, ὅστις διαφέρει ἄλλου ἐκδότου Πατρολογίας, ὁ ὁποῖος ἔγραψε περὶ τοῦ Γρηγορίου ὡς ποιητοῦ χωρὶς οὔτε ἕνα στίχον νὰ παραθέσῃ καὶ ἴσως οὔτε νὰ ἀναγνώσῃ! Ἀλλὰ ὁ Ὅμηρος δὲν κρίνεται ἀπὸ τοὺς περὶ Θερσίτου στίχους (Ἰλ. Β 212 κ. ἑ.) οὔτε ὁ Γρηγόριος εἶναι δίκαιον νὰ κριθῇ ἐξ ὅσων περί τινων προσώπων τῆς ἐποχῆς του χρονογραφικῶς οὕτως εἰπεῖν ἔγραψε.

† Ο ΕΛΑΙΑΣ ΑΓΑΘΑΓΓΕΛΟΣ

ΠΕΡΙ ΝΟΜΙΚΩΝ ΠΡΟΣΩΠΩΝ, ΕΙΔΗ ΑΥΤΩΝ, ΣΩΜΑΤΕΙΑ

(Συνέχεια ἐκ τῆς σελ. 219)

Ἐν ἐλλείψει ὀργανισμοῦ ρυθμίζοντος τὰ περὶ τούτου, ἡ τοῦ Σωματείου βούλησις καταρτίζεται διὰ τῆς ἀποφάσεως τῶν μελῶν τῶν προσηκόντως κληθέντων, τῶν δὲ μὴ ἐμφανισθέντων μὴ ὑπολογιζομένων, διότι ταῦτα λογίζονται ὡς παραιτηθέντα τοῦ δικαιώματος τῆς ψήφου.

Ὡς ἐκ τῆς τεχνητῶς ὑπὸ τοῦ Δικαίου ἀπονεμηθείσης εἰς τὸ Σωματεῖον πρὸς δικαιοπραξίαν ἱκανότητος ἐγείρεται τὸ ζήτημα τῆς πρὸς ἀδικοπραξίαν ἱκανότητος τοῦ Σωματείου, ἄν τουτέστι τὸ ἀδίκημα τὸ διαπραχθὲν ὑπὸ τῶν ἐκπροσωπούντων αὐτὸ ἐν τῇ ἰδιότητι ταύτῃ καὶ ἐντὸς τῶν ὁρίων τῆς πρὸς ἐκπροσώπησιν ἐξουσίας λογίζηται τοῦ Σωματείου ἀδίκημα πᾶσαν τὴν ἐκ τούτου ὑπέχοντος εὐθύνην. Ὅσον μὲν ἀφορᾷ τὴν ποινήν, οἱαδήποτε καὶ ἂν εἶναι αὕτη, οὐδὲν τὸ λογικώτερον ἢ ὅτι ὡς ἐκ τῆς φύσεως αὐτῆς δὲν ἐπιβάλλεται εἰς τὸ Νομικὸν Πρόσωπον, ἀλλ' εἰς τὸν διαπράξαντα τὸ ἀδίκημα. Τῆς ποινῆς ὅμως διάφορος εἶναι ἡ ὡς ἐκ τοῦ ἀδικήματος πρὸς ἀποζημίωσιν εὐθύνη. Κατὰ τὸ Ρωμαϊκὸν Δίκαιον τὸ νομικὸν πρόσωπον οὐδεμίαν ὑπέχει πρὸς ἀποζημίωσιν εὐθύνην ἢ ἐφ' ὅσον πλουσιώτερον ἐκ τοῦ ἀδικήματος ἐγένετο. Ἡ νεωτέρα ὅμως νομικὴ ἐπιστήμη χαρακτηρίσασα τὸ δόγμα τοῦτο τοῦ Ρωμαϊκοῦ Δικαίου ὡς ἀπᾷδον πρὸς τὴν περὶ δικαίου συνείδησιν τῆς νεωτέρας κοινωνίας ἐθεώρησεν ὑπεύθυνον οὐ μόνον τὸν διαπράξαντα τὸ ἀδίκημα ἀλλὰ καὶ τὸ Σωματεῖον. Τῇ γνώμῃ ταύτῃ συνετάχθη, φαίνεται, καὶ ὁ Ἑλβετικὸς Ἀστικὸς Νόμος (ἄρθρ. 55), συνεπῶς καὶ ὁ ἡμέτερος (ἄρθ. 48).

Διάλυσις τοῦ Σωματείου

Τὸ διὰ διάρκειαν ὡρισμένου χρόνου συσταθὲν Σωματεῖον παύει ἀφ' ἑαυτοῦ, ἅμα τῇ παρελεύσει τοῦ τεταγμένου χρόνου. Τὸ συσταθὲν δι' ἐπίτευξιν ὡρισμένου σκοποῦ παύει, ἅμα ἐπιτευχθῇ ὁ σκοπός, ἢ ἀδύνατος καταστῇ ἡ ἐκπλήρωσις αὐτοῦ, μὴ προσαπαιτουμένης δικαστικῆς ἀποφάσεως βεβαιούσης τὴν ὕπαρξιν τῶν γεγονότων τῶν ἐπαγομένων τὴν λύσιν τοῦ Σωματείου.

Κατὰ τὸ Ρωμαϊκὸν Δίκαιον τὸ Σωματεῖον παύει διὰ τοῦ θανάτου ἁπάντων τῶν μελῶν αὐτοῦ, διότι καὶ εἰς ἕνα ἂν περιστῇ ὁμὰς ἀείποτε παραμένει. Ρητὴ ἡ περὶ τούτου διάταξις «καὶ εἰς ἕνα εἰ περιστῇ, ἐνάγει καὶ

ἐνάγεται, δέξεται γὰρ ἐν αὐτῇ τὸ ὄνομα τῆς ὁμάδος». Ἀλλ' ὑπάρχουσιν οἱ φρονοῦντες ὅτι μόνον ὡς ἐνάγουσα καὶ ἐναγομένη ἡ ὁμὰς ὑφίσταται ἐν τῷ ἑνὶ μόνῳ τῶν μελῶν, ἐν τούτῳ ὅμως δὲν συγκεντροῦται ὁλόκληρος ἡ ἐξουσία τοῦ Σωματείου, μὴ δυναμένου τοῦ ἑνὸς νὰ μεταβάλῃ τὸ Καταστατικὸν ἢ νὰ διαθέσῃ τὴν περιουσίαν.

Τοῦ Ρωμαϊκοῦ Δικαίου οὐδὲν ὁρίζοντος περὶ τῆς διαλύσεως τοῦ Σωματείου βουλήσει τῶν μελῶν, ἐρίζουσιν οἱ ἑρμηνευταί, ἀλλ' ὀρθοτέρα ἡ γνώμη, καθ' ἣν ἀποφάσει τῆς πλειονοψηφίας τῶν μελῶν τὸ Σωματεῖον δὲν παύει ὑπάρχον, ὡς ὑποκείμενον δικαίου, διότι ἡ ὕπαρξις αὐτοῦ ὡς Νομικοῦ Προσώπου εἶναι ἀνεξάρτητος τῆς τῶν ἀπαρτιζόντων αὐτὸ πλειόνων φυσικῶν προσώπων, οὗ ἕνεκα ἡ τῶν μελῶν περὶ διαλύσεως τοῦ Σωματείου ἀπόφασις οὐδὲν ἕτερόν ἐστιν ἢ ἡ συμφωνία περὶ ἀποχωρήσεως ἀπὸ τοῦ Σωματείου, ἐκτὸς ἐὰν ἡ ἀπόφασις ληφθῇ παμψηφεί.

Τοῦ ἡμετέρου Ἀστικοῦ Κώδικος (ἄρθρ. 69) ρητῶς δηλοῦντος ὅτι τὸ Σωματεῖον ἀείποτε δύναται νὰ αὐτοδιαλυθῇ δι' ἀποφάσεως τῆς πλειοψηφίας ἡ περὶ τούτου ἔρις δὲν ἔχει σημασίαν τινὰ παρ' ἡμῖν.

Τὸ Κράτος ἔχει τὸ δικαίωμα νὰ διαλύσῃ τὸ Σωματεῖον, οὗ ὁ σκοπὸς ἔπαυσε νὰ εἶναι θεμιτός, ἀποφάσει τοῦ Δικαστηρίου (ἄρθρ. 71)

Ἡ τύχη τῆς περιουσίας τοῦ διαλυθέντος Σωματείου κανονίζεται κατὰ τὰς διατάξεις τοῦ ὀργανισμοῦ αὐτοῦ, μὴ ὑπαρχουσῶν δὲ ἰδιαιτέρων περὶ τούτου διατάξεων ἐν τῷ ὀργανισμῷ αὐτοῦ ἐφαρμόζονται αἱ διατάξεις τοῦ Νόμου. Ἐν τῷ περὶ Σωματείων κεφαλαίῳ τοῦ Ἀστικοῦ Κώδικος μὴ ὑπαρχούσης ἰδιαιτέρας διατάξεως περὶ τῆς τύχης τῆς περιουσίας τοῦ διαλυθέντος Σωματείου φρονοῦμεν ὅτι δέον νὰ ἐφαρμόζηται ἐνταῦθα τὸ 51 ἄρθρον τοῦ αὐτοῦ Κώδικος, καθ' ὃ διαλυομένου Νομικοῦ τινος Προσώπου ἡ τύχη τῆς περιουσίας αὐτοῦ ρυθμίζεται κατὰ τὰς διατάξεις τῆς ἐκκαθαρίσεως τῶν Συνεργατικῶν Ἑταιριῶν.

Ἡ περιουσία τοῦ ὑπὸ τοῦ Δικαστηρίου διαλυομένου Σωματείου περιέρχεται εἰς δημόσιον ἵδρυμα (ἄρθρον 50).

(ἀκολουθεῖ)

ΕΥΘ. ΜΑΥΡΙΔΗΣ
Διευθυντὴς τοῦ Τουρκικοῦ
Γραφείου τῶν Πατριαρχείων

ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΑ ΧΡΟΝΙΚΑ

ΕΚΚΛΗΣΙΑ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΩΣ

ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΗ

Πατριαρχικαὶ χοροστασίαι

Ἡ Α. Θ. Παναγιότης, κατὰ τὸν λήξαντα μῆνα ἐχοροστάτησεν ἐν τῷ πανσέπτῳ Πατριαρχικῷ Ναῷ κατὰ τὴν ἑορτὴν τῆς Ὑπαπαντῆς τοῦ Κυρίου (2) καὶ κατὰ τὰς Κυριακὰς τοῦ Ἀσώτου (21) καὶ τῆς Ἀπόκρεω (28).

Τῇ Κυριακῇ τοῦ Τελώνου καὶ Φαρισαίου ἡ Α.Θ. Παναγιότης τὴν θείαν λειτουργίαν ἤκουσεν ἐν τῷ ἰδιαιτέρῳ Πατριαρχικῷ Παρεκκλησίῳ τοῦ ἁγ. Ἀποστόλου Ἀνδρέου, ἐν τῷ π. Πατριαρχικῷ Ναῷ χοροστατήσαντος τοῦ πανοσιολ. Μ. Πρωτοσυγκέλλου.

Σάββατον τῶν Ψυχῶν

— Τῷ Σάββατῳ τῶν Ψυχῶν ἡ Α Θ Παναγιότης, ἀκούσασα τὴν θείαν λειτουργίαν ἐν τῷ Ἰδιαιτέρῳ Πατριαρχικῷ Παρεκκλησίῳ, προέστη ἐν τέλει τοῦ νενομισμένου Τρισαγίου.

— Ἐν τῷ π. Πατριαρχικῷ Ναῷ ἐχοροστάτησεν ὁ πανοσιολ. Μ. Πρωτοσύγκελλος.

Π. Κ. Ἐκκλησιαστικὴ Ἐπιτροπή.

—Κατὰ τὸν μῆνα τοῦτον ἀνασυνεκροτήθη, κατὰ τὴν τάξιν, ἡ Π. Κ. Ἐκκλησιαστικὴ Ἐπιτροπή. Παραμείναντος καὶ αὖθις, διὰ μίαν νέαν περίοδον, ὡς Προέδρου τῆς Ἐπιτροπῆς τοῦ σεβ. Μητροπολίτου Λαοδικείας κ. Δωροθέου, σὺν τοῖς τακτικοῖς μέλεσι τῆς Ἐπιτροπῆς, οἷά εἰσιν οἱ πανοσιολ. Μ Πρωτοσύγκελλος κ. Ἀδαμάντιος καὶ Μ Ἀρχιδιάκονος κ. Μάξιμος, μέλη τῆς Ἐπιτροπῆς ὠνομάσθησαν οἱ θεοφ. Ἐπίσκοποι Ἐλαίας κ. Ἀγαθάγγελος, Ἐπόπτης τῶν ἱ. Ναῶν τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς, Λεύκης κ. Παγκράτιος, Ἀρχειοφύλαξ τῶν Πατριαρχείων καὶ Ναζιανζοῦ κ. Φιλόθεος, Μ. Ἱεροκήρυξ, καὶ οἱ πανοσ. ἀρχιμ. κ. Νικόλαος Κουτρουμπῆς, ἐκ τῶν θεολόγων ἐφημερίων Σταυροδρομίου, καὶ ἱερομ. κ. Ἀγαθάγγελος Βουτσᾶς, ἱερατικῶς προϊσταμενεύων Ταταούλων. Γραμματεῦον μέλος τῆς Ἐπιτροπῆς παραμένει ὁ πανοσιολ. Μ. Ἀρχιμανδρίτης κ. Καλλίνικος.

— Τοῖς ἐπὶ τῇ λήξει τῆς θητείας αὐτῶν ἀποχωρήσασιν ἐκ τῆς Ἐπιτροπῆς πανοσ. Μ. Κατηχητῇ κ. Γερασίμῳ καὶ ἀρχιμ. κ. Ἱεροθέῳ Κατσώνῃ διὰ σεπτοῦ Πατριαρχικοῦ Πιττακίου ἐξεφράσθησαν εὐαρέσκεια καὶ εὐχαί.

Κοινότης Ἀλεξανδρέττας

Ληξάσης τῆς ἐν τῇ ὀρθοδόξῳ Κοινότητι Ἀλεξανδρέττας θητείας τοῦ προσωρινῶς αὐτόσε, εἰς ἐκπλήρωσιν τῶν καθηκόντων ἱερέως τοῦ ἐκεῖ ἱεροῦ Ναοῦ τοῦ ἁγίου Νικολάου, ἀποσταλέντος ἀρχιμ. Νικοδήμου Κλωστερίδου, ἐπανῆλθεν οὗτος κατὰ τὸν μῆνα τοῦτον ἐνταῦθα καὶ ἐπανέλαβε τὰ ἐν τῇ Κοινότητι Σταυροδρομίου τακτικὰ ἐφημεριακὰ καθήκοντα αὐτοῦ.

Πατριαρχικὴ ἀντιπροσώπευσις.

—Τῇ 27ῃ τοῦ λήξαντος μηνὸς θανὼν αἰφνιδίως, ἐκηδεύθη τῇ ἐπαύριον ἐν τῷ ἱερῷ Ναῷ τῆς Θ. Μεταμορφώσεως Σισλῆ ὁ Διευθυντὴς τῆς Μαρασλείου Σχολῆς ἀείμνηστος Κωνσταντῖνος Ροΐδης. Ἀπὸ μέρους τῆς Α. Θ. Παναγιότητος παρέστη ἐν τῇ νεκρωσίμῳ ἀκολουθίᾳ ὁ πανοσιολ. Τριτεύων τῶν Πατρ. Διακόνων κ. Ἰσίδωρος.

— Ἐν τῷ τελεσθέντι τῇ Κυριακῇ τοῦ Ἀσώτου ἐν τῷ ἱ. Ναῷ Ἁγ. Τριάδος Σταυροδρομίου τεσσαρακονθημέρῳ μνημοσύνῳ τῆς ἀειμνήστου δεσποίνης Μαρίας Ἀθανασιάδου, πρεσβυτέρας, μητρὸς τοῦ σεβ. Μητροπολίτου Σάρδεων κ. Γερμανοῦ, ἀπὸ μέρους τῆς Α. Θ. Παναγιότητος παρέστη ὁ πανοσιολ. Μ. Ἀρχιμανδρίτης κ. Καλλίνικος.

Ἰάκωβος Ναυπλιώτης, Ἄρχων Πρωτοψάλτης τῆς Ἁγίας τοῦ Χριστοῦ Μεγάλης Ἐκκλησίας.

Ἀποσυρθεὶς ἀπὸ τοῦ ἔτους 1939 τῆς ἐνεργοῦ ἐν τῷ πανσέπτῳ Πατριαρχικῷ Ναῷ διακονίας καὶ ἐφησυχάζων ἔκτοτε ἐν Ἀθήναις, ἀπεβίωσεν αὐτόθι τῇ 12 Δεκεμβρίου 1942, ὀγδοηκοντούτης τὴν ἡλικίαν, ***ὁ Ἄρχων Πρωτοψάλτης τῆς Ἁγ. τοῦ Χριστοῦ Μ. Ἐκκλησίας Ἰάκωβος Ναυπλιώτης.***

Ὁ ἀείμνηστος, Νάξιος τὴν πατρίδα, ἐσπούδασεν ἐν τῇ Μεγάλῃ τοῦ Γένους Σχολῇ, ὑπηρέτησε δὲ ἐν τοῖς χοροῖς τοῦ πανσέπτου Πατριαρχικοῦ Ναοῦ ἐπὶ ὅλην ἑξηκονταετίαν, διανύσας ὅλα τὰ στάδια τῆς ἐν αὐτοῖς διακονίας ἀπὸ α΄ κανονάρχου, οἷος προσελήφθη ἐν ἔτει 1879 ἐπὶ τῆς πατριαρχείας τοῦ ἀοιδίμου Οἰκουμ. Πατριάρ. Ἰωακεὶμ τοῦ Γ΄, κανονάρχης ὢν πρότερον ἐν τῷ ἱερῷ Ναῷ Σωτῆρος Χριστοῦ Γαλατᾶ, μέχρι Πρωτοψάλτου. Τῷ 1882 προήχθη εἰς β΄ καὶ τῷ 1888 εἰς α΄ δομέστικον τοῦ π. Πατριαρχικοῦ Ναοῦ. Ἰωακεὶμ ὁ Γ΄ κατὰ τὴν β΄ αὐτοῦ πατριαρχείαν προήγαγε τὸν ἀείμνηστον τῷ μὲν 1905 εἰς Λαμπαδάριον, τῷ δὲ 1911 εἰς Πρωτοψάλτην τῆς Ἁγίας τοῦ Χριστοῦ Μ. Ἐκκλησίας, ἐν ᾗ θέσει καὶ παρέμεινε μέχρι τῆς κατὰ Σεπτέμβριον τοῦ 1939 ἀποχωρήσεως αὐτοῦ ἐκ τῆς ἐνεργοῦ διακονίας.

Παραλλήλως πρὸς ὁ ἐν τῷ Π. Ναῷ ἱεροψαλτικὸν ἔργον, ὁ ἀείμνηστος διετέλεσε καὶ Καθηγητὴς τῆς Βυζαντινῆς Μουσικῆς ἐν τῇ ἐνταῦθα ἄλλοτε λειτουργούσῃ Σχολῇ τοῦ Ἐκκλ. Μουσικοῦ Συλλόγου, ἐν τῇ Ἱερᾷ Θεολογικῇ Σχολῇ, ἐν τῇ Μεγάλῃ τοῦ Γένους Σχολῇ καὶ ἐν ἄλλαις ἀνωτέραις Σχολαῖς τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς.

Πεπροικισμένος ὁ ἀείμνηστος δι᾿ ἐξαιρετικῆς φωνῆς, κάτοχος βαθὺς τῆς μουσικῆς παραδόσεως τῶν Πατριαρχικῶν χορῶν καὶ μέχρι κεραίας πιστὸς τηρητὴς τῆς παραδόσεως ταύτης, ἀνεδείχθη διαπρεπέστατος ἐκτελεστὴς τοῦ Βυζαντινοῦ μέλους, ἀφήσας κυριολεκτικῶς ἐποχήν. Εὐσεβὴς τὴν ψυχήν, σοβαρὸς τὸ ἦθος καὶ μεμετρημένος ἐν τῇ κοινωνικῇ ἀναστροφῇ, ὑπῆρξε τύπος οἰκοδομῶν καὶ ὡς ἄνθρωπος. Ὑπηρέτησε δέκα τρεῖς ἀοιδίμους πατριάρχας καὶ παρὰ πάντων ηὐλογήθη καὶ ἠγαπήθη. Ἰδιαιτέρως ἐπὶ τῇ συμπληρώσει πεντηκονταετοῦς διακονίας ἐν τῷ π. Πατριαρχικῷ Ναῷ ὁ ἀοίδιμος Οἰκουμ. Πατριάρχης Βασίλειος ὁ Γ΄ ἐτίμησεν αὐτὸν ἐκφράσας αὐτῷ διὰ σεπτοῦ Πατριαρχικοῦ Πιττακίου τὴν Πατριαρχικὴν εὐαρέσκειαν, ἡ δὲ Α. Θ. Παναγιότης ὁ σεπτὸς ἡμῶν Πατὴρ καὶ Δεσπότης ἐπὶ τῇ ἀποχωρήσει τοῦ ἀειμνήστου ἐκ τῆς ἐνεργοῦ διακονίας εἰς ἔνδειξιν τιμῆς καὶ εἰς ἐπιβράβευσιν τῆς διακονίας αὐτοῦ, ἐν συνεδρίᾳ τῆς Ἁγίας καὶ Ἱερᾶς Συνόδου, ὠνόμασεν αὐτὸν Ἐπίτιμον Πρωτοψάλτην τῆς Ἁγίας τοῦ Χριστοῦ Μεγάλης Ἐκκλησίας, ἐκφράσας αὐτῷ καὶ διὰ σεπτοῦ Πατριαρχικοῦ Πιττακίου τὴν ἰδιαιτέραν εὐαρέσκειαν καὶ τὸν ἔπαινον τῆς Μητρὸς Ἐκκλησίας.

Τῇ 7ῃ Φεβρουαρίου, ἐξ ἀποφάσεως τῆς Ἁγίας καὶ Ἱερᾶς Συνόδου, ἐν τῷ π Πατριαρχικῷ Ναῷ ἐτελέσθη, ἐν μέσῳ πυκνοτάτου ἐκκλησιάσματος, μνημόσυνον ὑπὲρ ἀναπαύσεως τῆς ψυχῆς τοῦ ἀειμνήστου. Τούτου, κατ᾿ ἐντολὴν προέστη ὁ σεβ. Μητροπολίτης Λαοδικείας κ. Δωρόθεος, ἐν καλλιεπεῖ ἐπιμνημοσύνῳ ἀναλύσας τὸν βίον καὶ τὸ ἔργον τοῦ ἀειμνήστου. Ἡ Αὐτοῦ Θειοτάτη Παναγιότης παρίστατο ἐν τῷ ἱερῷ Βήματι. Μετὰ τῶν Πατριαρχικῶν χορῶν συγκεντρωθέντες συνέψαλον πλεῖστοι τῶν ἐν τῇ Ἀρχιεπισκοπῇ ἱεροψαλτῶν καὶ μαθητῶν τοῦ ἀειμνήστου.

Ὁ θάνατος τοῦ ἀειμνήστου ἐγνώσθη μετὰ συγκινήσεως παρὰ πάντων καὶ κοινὴ ὑπῆρξεν ἡ εὐχὴ ὅπως ὁ Πανάγαθος ἀναπαύσῃ τὸν ἀείμνηστον Διδάσκαλον ἐν σκηναῖς δικαίων.

Τοῦ ἀειμνήστου Ἄρχοντος Πρωτοψάλτου Ἰακώβου Ναυπλιώτου εἴη αἰωνία ἡ μνήμη.